

En vandring gennem

Det gamle Sletten

illustreret med postkort

Niels-Jørgen Pedersen

En vandring gennem

Det gamle Sletten

illustreret med postkort

Niels-Jørgen Pedersen

Humblebæk 1998

En vandring gennem
Det gamle Sletten
illustreret med postkort

Udgiver: Niels-Jørgen Pedersen, Vænget 12, Humlebæk

I samarbejde med:

Sletten Havns 100-års Jubilæumsfond og
Fredensborg-Humlebæk Lokalhistoriske forening

Tekst og billedredaktion: Niels-Jørgen Pedersen
Sats og design: Gudrun Sørensen, Dedicated PrePress
Tryk: Kaj Kjeldsen International A/S

© Forfatteren 1998

ISBN 87-986803-0-7

Det anvendte billedmateriale er hovedsagelig
hentet fra egen samling suppleret med postkort fra:
Det kongelige Bibliotek, Billedsamlingen (KB)
Humlebæk Bibliotek, Lokalhistorisk Arkiv (HB)
Jørgen Elsøes postkortsamling (JE)

I billedteksten er husnumre på Gl.Strandvej anført.

Udgivet med støtte af:

Fonden Sletten Havn

Sletten Beboerforening

Sletten Kro

Clipper Denmark ApS. "Slettenhus"

Arne Holst & Co A/S, Kvistgård

m/t "IDA WONSILD" af Sletten

m/t "MIE WONSILD" af Sletten

Sletten Fritidsfiskerlaug

Sletten Bådeklub

Tækkemand Jens Forsberg, Sletten

Sletten Fiskehus

Murermester Jørgen Weyhe, Sletten

Sletten Bådeværft ApS

Brdr. Dybdahl, Humlebæk Center

Krogerup Højskole, Humlebæk

SID Fredensborg-Nivå

Kulturudvalget Fredensborg-Humlebæk Kommune

Fredensborg-Humlebæk Turistforening

UNI Danmark Fonden

Indhold

Forord 4

Indledning 6

Den gamle skole og Skolebakken 8

Stejlepladsen ved skolen 12

Bondens Mark og Bondegården 14

Klubben 16

Øen 20

De ældste huse 22

Hos Jørgen Morbror 24

Peder Madsen 30

Bageriet 36

Vaserne 38

Milepælen 42

Havnen 44

Da Sletten blev svøbt i fløj 48

Foreningerne 54

Kroen og Lillegaardene 62

Pakhuset 66

Missionshuset 68

Den søndre Ende 70

Tilflyttere og landliggere 74

Den lille Købmand 82

Byens brønde 84

Sandvangen – Købmandsstranden 88

De små forretninger 92

Slagter A.T. 94

Solbakken – Den høje Bakke 96

Trekanten 100

Søvang – Gylfe – Slettenhus 104

Peder Mads og Skovfogedens vang 110

Postkortene fra Sletten 114

Efterskrift 117

Kilder 120

Forord

Fiskerlejet Sletten strækker sig fra Skolebakken i nord til *Skovfogedens vang* nu kaldet *Peder Mads Strand* i syd. På denne vandring gennem det gamle leje fortælles der løst og fast af byens historie, hovedsageligt i det spænd af begrebet "gamle dage", der ligger omkring hundrede år tilbage. Kun i enkelte tilfælde søges det at give en mere omfattende beretning om enkeltpersoner og huse. En beretning om Slettens slægter og de gamle huse må tages op ved en senere lejlighed. En del af materialet er hentet på diverse arkiver og fra andres udgivelser. Teksten illustreres hovedsageligt med et bredt udvalg af de omkring éthundrede postkort, der i den første del af dette århundrede er blevet fremstillet med motiver fra Sletten.

Af de personer, der gennem årene har været behjælpelige med at indsamle disse Sletten-minder, fortjener især Inger Bagger, Svend Svendsen og Peter Kristian Møller at blive nævnt.

Der er gennem årene blevet fortalt mange beretninger fra Sletten om specielle personer og mærkværdige hændelser. Fortællelysten har aldrig fornægtet sig blandt sletteboerne, og mange gamle historier har holdt sig levende op til vore dage. Ofte er det blevet sagt: "Man skulle nedskrive de historier, så de ikke bliver glemt", men historierne lever med de personer der fortæller dem og til dels også sammen med erindringen om de personer og omgivelser, som de handler om. Så det kan ikke være anderledes, end at de er blegnet noget undervejs. Alligevel skal det forsøges at fastholde nogle af de gamle historier fra Sletten, som er flettet ind i den øvrige tekst, hvor det passer sig bedst.

God fornøjelse.

Niels-Jørgen Pedersen

Udsigt fra Skolebakken. Huset til venstre er nr. 99 Lottes Hus på Øen, der regnes for at være byens ældste, men er dog kun fra 1838. I lavningen mellem husene her løb det lille vandløb kaldet Renden. Mod gårdens tag til højre ses en af de nye el-master, der blev rejst i 1912. 1916 (KB)

SLETTEN FISKERLEIE OG HAVN

Indledning

I læ for norden- og vestenvinden, godt beskyttet nede bag bakken, ligger Sletten på sin vis også i læ for verden udenfor. Det var tidligere et lille lukket samfund, der klarede sig selv og på mange måder også havde nok i sig selv.

Fiskerne sled på søen, når der var noget at komme efter, ellers arbejdede de med vedligeholdelse af både og redskaber. Konerne gik ind i landet for at afsætte fangsterne og tog sig i øvrigt af husholdningen. En enkel tilværelse set med vore øjne, men midlerne var små, og der var ikke meget hjælp at hente, hvis for eksempel ugunstigt vejr havde flået alle en families redskaber til ukendelighed. Der hjalp kun hændernes slid. Sletteboernes verden lå *neden for bakken* og ude på Sundet. Hvad der lå *oven for bakken* var uden for *vor by* og ikke værd at snakke om. Neden for bakken var man hjemme i Sletten.

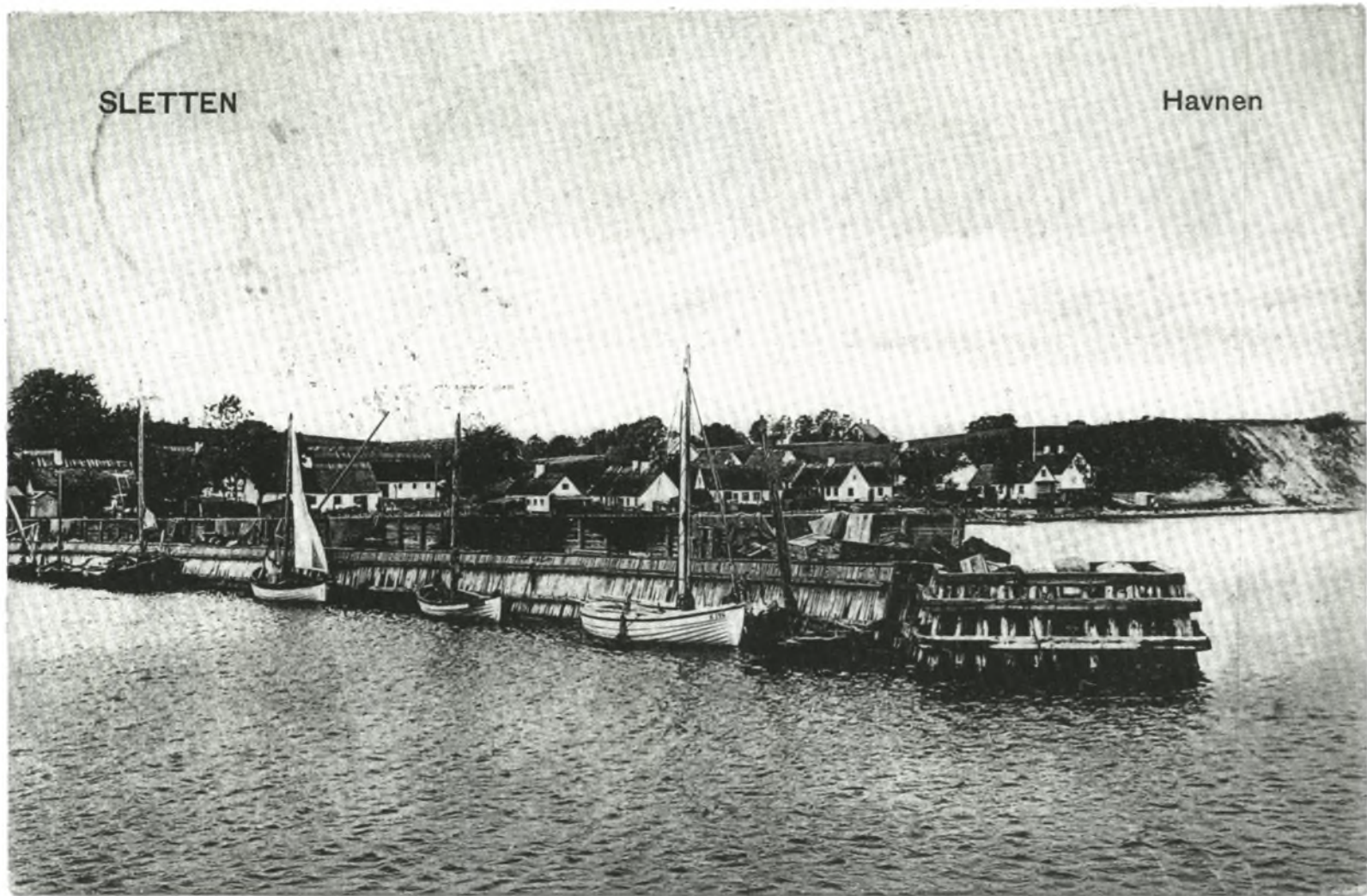

Nedkørslen til Sletten 1935. Til højre går Jacobsmindevej op til de nye sommerhusudstyknings.

Husene ligger tæt i læ af skrænten. Det ensomme hus på Skolelodden er det gamle asyl, den første børnehave der blev taget i brug 1881. Træerne vesten for er bevoksningen omkring Den gamle Skole. 1906

SLETTEN

Havnen

Den gamle Skole og Skolebakken

Umiddelbart nord for Sletten ligger *Skolebakken* med den gamle stråtekte skole og det gamle børneasyl, den tids børnehave. Ved en skolereform i 1789 blev det vedtaget at bygge flere skoler på landet, og i 1792 blev så skolen ved Sletten bygget. Før den tid havde fiskernes børn fra Sletten og Humlebæk søgt den gamle skole i Daugløkke.

Skolen ved Sletten var i brug indtil 1907, da en ny skolereform nødvendiggjorde en større og mere tidssvarende skolebygning. Det første børneasyl blev bygget i 1881 på en del af skolejorden. I det gamle skolehus var der kun én skolestue. Børnene gik som bekendt i skole hver anden dag, så de to klasser, én for de ældste og én for de yngste elever, skiftedes til at benytte lokalet.

Af den gamle skoles lærere er især førstelærer O.J.R. Madsen blevet husket. Han var højt respekteret af sletteboerne, og han var aktiv i flere af de lokale foreninger. Således var det på hans foranledning, at man i 1885 oprettede *Sangforeningen Sletten*, hvor han var dirigent for koret i en lang årrække. I en periode var han kasserer i havnebestyrelsen. Som tak for den hjælp, han ved flere lejligheder havde ydet fiskerne, blev han som ældre valgt til æresmedlem i fiskeriforeningen.

Før lærer Madsen kom til, hed skolelæreren H.S. Hansen. Også han nød betydelig anerkendelse blandt fiskerne. Fra 1889 til 1893 var han indvalgt i havnebestyrelsen. Det var på lærer

Hansens foranledning, at børneasylet blev oprettet. På visse tider af året kunne han ikke få de større børn til at møde i skolen. De blev væk med den begrundelse, at de skulle passe de mindre søskende, når moderen var ude at handle fisk.

Bag den gamle skole lå skoleloddet kaldet *Skolebakken*. På *Skolebakkens* yderste brink, der hvor skrænten falder dybt ned mod Sundet, tidligere betegnet som *Telegrafbakken*, stod der i begyndelsen af forrige århundrede en signalmast som led i den optiske telegraf. Ved hjælp af malede træplader kunne der signaleres vigtige beskeder, især af militær observans, fra Kronborg til København og fra København via Korsør til Altona ved den gamle grænse. I klart vejr kunne en meddelelse nå linien igennem på en god halv time.

Under krigen med englænderne i begyndelsen af 1800'tallet var *Telegrafbakken* skueplads for en heftig træfning. En dansk kaperskonnert *Mandal* kom sønden fra, skarpt forfulgt af nogle engelske kanonbåde. Skonnerten søgte at komme i ly af kanonbatterierne ved Humlebæk, men blev indhentet ud for Sletten

Den gamle Skole ved Sletten nr. 87 blev opført 1792. Skolestuen lå mod nord med to vinduer mod haven. Den øvrige del af huset var forbeholdt læreren og dennes hushold. 1905. (HB)

Den nye Skole og det nye Kronprinsesse Louises Børneasyl bagved blev opført 1907, tegnet af arkitekt Harild. 1908.

og måtte tage kampen op. *Mandal* ankrede op tæt inde under Telegrafbakken, og der lå de så og fyrede løs på hinanden. Det var ved den lejlighed, en vildfaren kanonkugle slog mod muren på skolehuset, hvor der siden er blevet passeret godt på den. Skonnerten fik god hjælp af landmilitæret, der var kommet til fra Vedbæk og Humlebæk med tre mindre kanoner og en haubits. Efter tre timers kanonade opgav englenskmændene deres forehavende og sejlede mod svenskekysten med uforrettet sag. Kanonkugler fra denne træfning har siden gjort god gavn i Sletten, når

der skulle kværnes sennepskorn til sovsen til de kogte torsk.

Da skolejorden og de gamle bygninger i 1907 skulle realiseres, kunne salget åbenbart ikke gå hurtigt nok. Der blev skrevet købekontrakt allerede i oktober 1906, og derfor var sognerådet nødsaget til at forbeholde sig ret til brugen af det gamle skolehus og børneasyl, indtil de nye bygninger på den anden side af Strandvejen var færdige.

Byggeriet af den nye skole forløb tilsyneladende planmæssigt, således at den kunne tages i brug i november 1907, og spekulanterne kunne komme videre med udstykningen af den gamle skolejord.

Ved *Skolebakken's* udstykning købte fisker Jens Rasmus Jensen i 1908 sin grund nederst mod Sletten og fik der bygget *Karolinehøj*. Da jorden var matrikuleret under Torpen, blev han og hans efterkommere siden kaldt *Torperne*. Året efter i 1909 fik Anders Christian Petersen bygget sit hus *Vesterled* ved siden af som det vestligste hus i byen.

Stranden neden for Telegrafbakken. Ved århundredets begyndelse blev det populært blandt sommergæsterne at bade ved stranden, men det skulle gå manerligt til med bro og badehus. Ved trappen ned i vandet blev der spændt sækkelærred ud til værn mod uvedkommende blikke. 1910.

Ny Humlebæk. Udsigt mod Sletten Havn.

Stejlepladsen ved skolen

På jordstykket lige syd for den nye skole havde fiskerne fra Slettens nordlige del i mange år deres stejleplads.

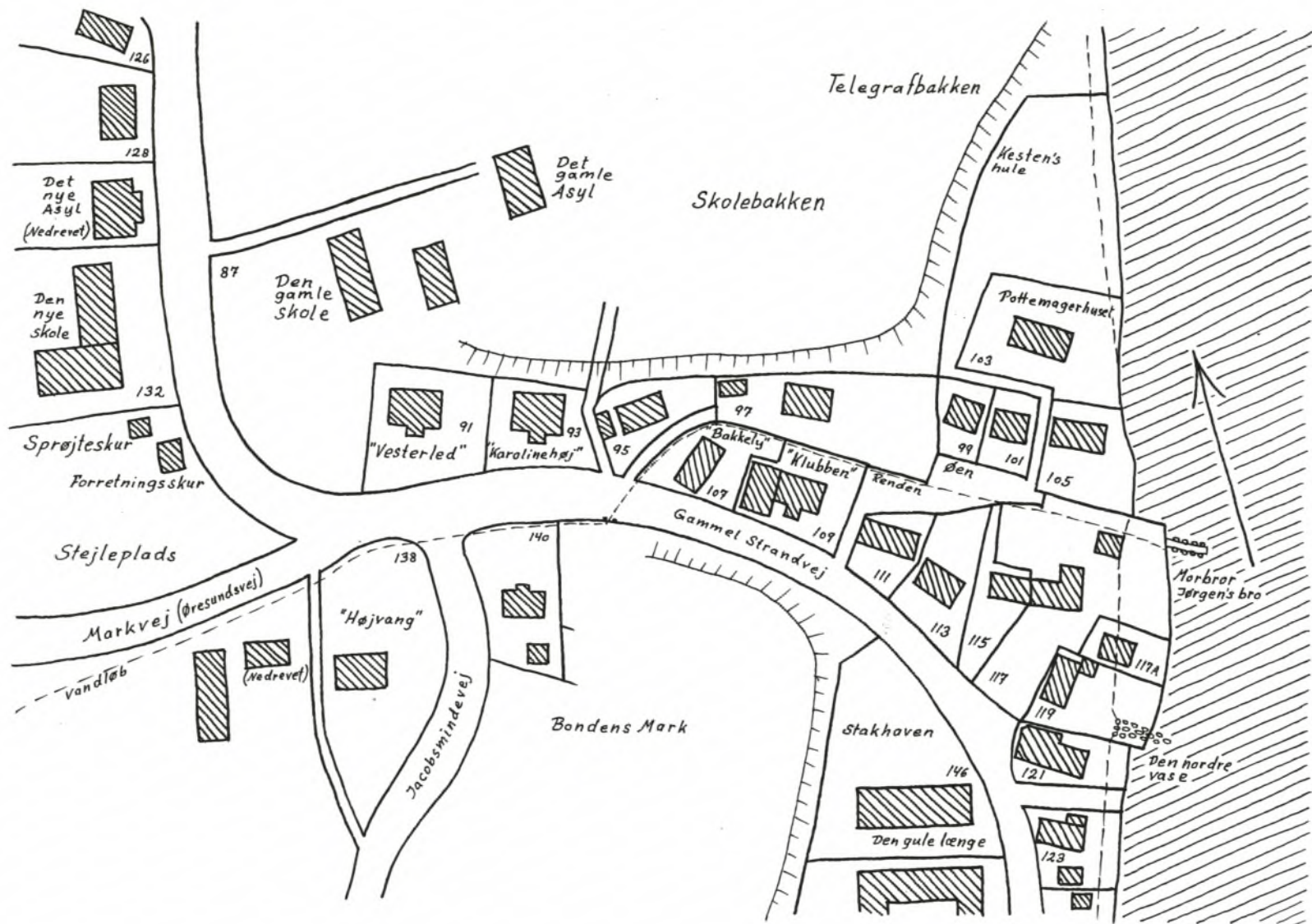
På flere måder holdt fiskerne fra Slettens nordre del sig adskilt fra dem i den søndre del, det var ikke kun ved havnebyggeriet, at denne opdeling gjorde sig gældende. I hverdagen kunne dette forhold ofte give anledning til nid og nag. Engang hvor en fisker fra den *Søndre Ende*, der fiskede sammen med noget familie fra den *Nordre Ende*, var kommet med op på denne plads med sine garn, var der en af de andre, der råbte: "Hva' ska' han her på vor' bakke?" Der blev spændt tavshed. Lidt senere, medens garnene blev hængt op, kom de hinanden for nær, og det endte i et drabeligt slagsmål, så lægen måtte tilkaldes, og betjenten kom for at optage rapport. "Ja'e han måtte være snublet og ha' slå'et hovedet mod en sten." Deres indbyrdes konflikter skulde de nok selv ordne.

På denne plads lå der en tid nogle træskure op mod skolens tjørnehæk. Det ene var kommunens sprøjtehus, hvor der stod en slangevogn og en gammel håndpumpe, som vistnok aldrig kom i brug. I et andet skur havde en blikkenslager Peter Poulsen fra Fredensborg et udsalg med forskellige sanitære effekter. Dette skur blev siden overtaget af Poul E. Christensen, der en årrække var byens skomager. Omkring 1950 rykkede han ned i sin nybyggede forretning ved *Højvang* lidt længere nede ad bakken.

Ved skolens udvidelse i 1960'erne måtte fiskerne flytte deres stejler over på den anden side af Øresundsvej, men da var fiskeriet ved at ebbe ud, og de nye nylongarn gjorde ophængning overflødig.

De kommunale gas- og vandledninger fra Espergærde blev ført frem til Sletten i 1910. Dette gav blikkenslager Peter Poulsen fra Fredensborg grundlag for et udsalg ved Sletten. (HB)

Bondens Mark og Bondegården

Ved nedkørslen til Sletten fra nord blev man tidligere budt velkommen eller set an af køerne på *Bondens Mark*. Sonden for Strandvejen, på bakken vest for Sletten, der hvor Jacobsmindevej nu går op, lå den markjord der hørte til *Bondegården* i Sletten. Gårdens officielle navn *Jacobsminde* har den efter en tidligere ejer Jacob Pedersen, men almindeligvis bliver den i Sletten kun omtalt som *Bondegården*. *Den gule længe* norden for gården, der nu er malet hvid, blev også kaldt *Bondegården*. Det kunne undertiden være vanskeligt at vide hvilken del af *Bondegården*, der var tale om, men for indviede hørtes det hurtigt på sammenhængen. *Den gule Længe* er bygget som ladebygning til gården engang sidst i 1800'årene, den blev omkring 1926 ombygget til beboelse. Bønderne på gården var ikke i slægt med fiskerne, de havde deres slægtninge på gårdene oppe i Daugløkke. Bondens liv var også meget anderledes end fiskernes.

Hvor gården ligger, lå der oprindeligt et af de første fiskerhuse på Sletten. Siden blev det til skovfogedsted og udviklede sig til et mindre jordbrug. I 1825 blev det frikøbt fra fæstet under kronen, og der kom efterhånden mere jord til. Bygningerne er

ligeledes kommet til af flere omgange, og gårdspladsen blev således først helt omsluttet, da den fjerde længe mod nord kom til i slutningen af 1800'årene. Jens Peter Sørensen blev den sidste bonde på gården, og da han faldt fra i 1926, blev landbruget opgivet og jorden udstykket.

I højre vejside, langs med *Bondens Mark*, løb tidligere en rende, som afvandede markerne oppe bagved. Nu er den rørlagt og jorden drænet. *Renden* har, især om foråret, været ret vandrig. Den krydsede vejen ved *Bakkely* gennem en såkaldt stenkiste og gik derfra ned mellem husene og ud i søen. Hvor *Renden* krydsede vejen markerede den fra gammel tid Slettens nordlige grænse. Før stenkisten i vejen blev bygget, blev de vejfarende ført tørskoet over vandløbet af en stokkebro, som omtales i *Markbogen af 1684*. Denne *markbog*, hvis beskrivelser skulle danne grundlag for indførelsen af hartkornsskatten i 1688, har iøvrigt givet mange spændende oplysninger om Sletten på den tid.

*Køerne på Bondens Mark og de to nybyggede fiskerhuse:
Vesterled nr. 91 og Karolinehøj nr. 93. Ca. 1920.*

Sletten. Parti fra Skolebakken.

Klubben

Det var i *Bakkely* hos Hans Marius Isaksen, at en kreds af fiskere mødtes i 1907 og stiftede *Klubben*. Efter forbillede fra Skovshoved ville fiskerne i Sletten også have deres eget mødested, som de helt og fuldt kunne råde over. En mere direkte anledning til oprettelsen af *Klubben* skal have været, at den nye indehaver på Sletten kro havde hævet ølpriserne ved fiskeriforeningens møder, og at han tilmed forlangte, at fiskerne skiftede tøj, inden de kom på kroen til hverdag.

Kort tid efter købte Isaksen nabohuset af sin svoger Anders Christian Petersen og indrettede skænkestue for klubbens medlemmer i den vestre stue ud mod vejen. Siden erhvervede man en del af en nedrevet pavillon fra Humlebæk Hotel. Den blev opstillet vesten om huset som mødelokale. Kromanden følte sig slemt truet på sin næring og gjorde hævde på eneretten til udskænkning af alkoholiske drikke i byen. Så måtte man ændre *Klubben* til ren afholdsrestaurant. I en årrække var *Klubben* et højt skattet tilholdssted for sletteboerne. Adskillige foreningsfester er blevet afholdt der. Det fortælles, at der var flere af fiskerkonerne, der når de kom trætte hjem fra salgsturen, lige skulle indenom i *Klubben* til et slag sjavs og en opstrammer, inden de gik hjem til pligterne.

Det var dog ikke alle steder *Klubben* var lige populær. En af fiskerkonerne skal engang ved en lidt for rosende omtale af *Ane*

i *Klubben* have sagt: "Ja'e in drikkelok, de' ku' Ij lave, men in bryvsfo'rening de' ku' de' inner bive te".

Efterhånden blev rammerne dog for trange og værtsparrer ældre. Hans Marius Isaksen faldt fra i 1940. Da havde udskænkningen efterhånden begrænset sig til kaffeservering i mindre omfang, og på sine ældre dage var det så, at *Gamle Ane i Klubben* fik håndkøbsudsalg fra apoteket i Fredensborg.

I den økonomiske opgangstid omkring århundredeskiftet blev der i Sletten bygget henved tyve nye huse i den såkaldte muremesterstil med kælder, fast tag og flere steder også med muret veranda. De var noget forskellige i størrelse, men havde et ret ensartet udseende. Huset, hvor *Klubben* holdt til, og som nu ejes af fiskehandler Aksel Isaksen, blev bygget i 1899 som det første af husene i den nye byggestil. Efter den første verdenskrig er der kun bygget ganske få nye huse i Sletten.

Telefonmasterne holdt deres indtog i Sletten i løbet af sommeren 1904. Ledningerne blev ført frem fra centralen i Espergærde. Fra 1907 var der central i Humlebæk. Bakkely nr. 107 er bygget 1866. Stenene i højre vejside markerer stedet, hvor vejen er ført over vandløbet, der blev kaldt Renden. 1908.

Parti fra Sletten (II)

Fiskernes afholdsrestaurant Klubben nr. 109 blev søgt af mange andre end af fiskerne. Her er det folkene, der var beskæftiget med nedgravningen af gas- og vandledningerne, der holder frokostpause. Værtsparet Ane og Hans M. Isaksen ses bag stakittet ved hesten. 1910 (HB).

I svinget ved bondegården har fisker Jørgen Jensen, Morbror og gårdskarlen Grofjensen taget opstilling for fotografen. Her bag piletræerne havde bonden sin stakhave og sit ishus, hvor han om vinteren samlede is til sommerens brug. Ca. 1910.

Øen

Den nordligste del af Sletten er "altid" blevet kaldt *Øen*. Det er igen *Renden*, der danner grænsen. Når man skal ned til disse huse, må man først ned gennem den snoede gyde, og før renden blev rørlagt, balancerede man så på gangbrædderne for at komme over til husene på *Øen*. Forrest ligger tre huse på række, og bagved dem ligger byens nordligste fiskerhus, der er blevet kaldt *Pottemagerhuset* efter en tidligere beboer.

Det var oppe i bakken her bagved, *Den svenske Kesten* i sin tid havde sin hule. Der verserede tidligere mange historier om denne særprægede kone, der boede med to børn i en hule halvvejs gravet ind i lerskrænten, men det er kun lidt, der stadig huskes. Skuespillerinden Julie Weber Sødring, der nogle somre i begyndelsen af 1870'erne boede hos købmand Jensen i Sletten, giver i sine *Erindringer* udgivet 1895 følgende beretning om den svenske Kesten: "Sand-Kirsten var en gammel svensk Kvinde, der havde bygget sig en ussel Hytte af Ler og Straa op mod Skræntens øverste Rygning. Her paa dette høje Punkt boede

hun med sin Datters to Dreng, og levede af at sælge Sand, som hun kørte rundt i en lille Vogn. Hendes Hytte var om Sommeren romantisk nok, som den laa der omgivet af blomstrende Æbleroser med henrivende Udsigt over det blaa Sund, men om Vinteren maatte det være haardt at leve her. Sand-Kirsten saa da ogsaa saa vejrbidt ud, at hun mere lignede en gammel Sømand end en Kvinde". Det vides, at *Den svenske Kesten* hentede sit sand fra en grav på den grund, hvor siden det røde hus med frisørsalonen blev bygget. Ved folketællingen i 1870 boede den svenske enke Kirsten Pedersdatter til leje hos maler Halgren henne i byen. Hun var 60 år og blev betegnet som pottemand. Hun havde to plejebørn hos sig, Karl Peder og Frederik Valdemar. Ved tællingen i 1880 ses hun at bo alene, formentlig i sin hytte ved skrænten.

Udsigt fra Skolebakken omkring 1925.

Udsigt over Sletten Havn

©
1881

Tusinde kære hilsener fra din lille mor

Tu
kæ
ved
X
her
vi.
Lig
ner
til
Tand

De ældste huse

Ved den ældste omtale af Sletten, i et brev fra 1560, nævnes blandt andet to boder og nogle garn i stranden; disse boder må anses for at være den ældste bebyggelse på Sletten. Hvor de har ligget, får vi nok aldrig at vide, men det er fristende at gætte på, at de har ligget her på *Øen*, hvor der var let adgang til det nødvendige ferske vand fra *Renden*. Skrænten var tæt på og høj, så den gav god læ, desuden oplyser den før omtalte *Markbog* fra 1684, at de to af Slettens daværende syv huse lå her, et på hver side af renden. Men intet konkret vides i denne sag.

Den ældste skatteprotokol, der omfatter Sletten, fortæller, at der i 1588 boede ni familier på Sletten. Siden gik det noget tilbage. Ved en besigtigelse af "al Birkets gods" i 1660 efter svenskens hærgen i landet, siges det at: "Hele Daglykke Slette er aldeles afbrudt og ruineret, og findes der ingen Folk paa Pladsen." Men lejet blev hurtigt opbygget og befolket igen; ved *Markbogens* opmåling i 1682 var der som før nævnt syv huse og familier på Sletten. Op gennem 1700'tallet steg antallet igen således, at der ved den første detaljerede folketælling i 1787 boede 194 mennesker i 36 familier og formodentlig lige så mange huse på fiskerlejet Sletten. I 1850 var tallene henholdsvis 345 og 63 og halvtreds år senere i 1901 havde Sletten 406 indbyggere, der fordelte sig på 87 familier. Disse sidste tal har holdt sig nogenlunde op til i dag.

Når man taler om et gammelt sted som Sletten, er det naturligt at spørge efter det ældste hus. Men her er det ret vanskeligt at give et klart svar. Husene har ligget på den samme plads i flere hundrede år, hvor de så har gennemgået en gradvis forandring. I flere af husene kan der påvises ret gamle bygningsdele, så som rester af bindingsværk, bjælkeender og lignende, der sagtens kan have sin oprindelse langt tilbage i 1700'tallet, da husene blev bygget, men op gennem 1800'tallet er alle de gamle huse blevet ombygget i en sådan grad, at det er umuligt at give dem en præcis alder. Således er dele af *Bondegården* ret gamle med flere hundrede år på bagen.

Blandt sletteboerne er *Lottes Hus* på *Øen* blevet udpeget som byens ældste hus, og det er sikkert heller ikke helt ved siden af, på den måde, at det stort set ligger, som da det blev bygget omkring 1838 og ikke har været udsat for nogen større forandringer. Huset blev bygget i perioden efter Englandskrigene, hvor der var forbud mod brug af egetømmer til husbyggeri, og derfor er huset opført af stampet ler med omkring en halv meter tykke mure. Det er vistnok det eneste hus af den beskaffenhed, som er blevet bygget på Sletten.

Ud for Øen omkring 1915. Huset midtfor nr. 105 blev bygget 1762. Efter en tidligere ejer er det blevet kaldt Neiharts Hus. (KB)

SLETEN HUMLEBÆK
"VED ØRNEREDEN"

Hos Jørgen Morbror

I de fleste af husene i Sletten har de samme slægter boet gennem mange generationer. Enkelte steder ejes husene endnu af efterkommere af dem, der for flere hundrede år siden byggede huse. Et af de mest særprægede steder i Sletten lå nede i svinget på venstre side af vejen ind imod *Øen* og ud imod Sundet. Der var ikke pyntet med ret meget have der, stejlerne stod ved huset, træer og buske groede, som det passede sig. Sådan havde der set ud ved de fleste af husene i Sletten tilbage i tiden. Hos *Jørgen Morbror* var det som om tiden havde stået stille, de nye tider og skikke gjorde ikke meget indtryk der. Han havde arvet huset efter sine forældre, og sådan var det gået så langt tilbage, det er muligt at følge. Dette sted har været beboet siden, de første mennesker slog sig ned på Sletten.

Det er blevet sagt om *Jørgen Morbror*, at han havde nogle meget store og ru næver, der sjældent blev vasket. Engang medens Kong Christian den Tiendes lystyacht *Rita* lå i havnen, var Jørgen Morbror blevet sendt hen for at hjælpe dronningen i land, når de kom ind. Det var i 1912, medens broderen Jens Rasmus Jensen *Den store Jens* var havnefoged. De andre fiskere stod og så til, og bagefter hed det sig, at han havde hevet sådan med sine ru næver, at dronningens hænder var blevet flået helt

til blods. Men han skal have været en meget venlig og høflig mand, så når kongen kom ridende ned igennem Sletten, bukkede *Jørgen Morbror* meget dybt og hilste mange gange.

Bagved huset blev der dyrket kartofler, og i et faldefærdigt skur var der indrettet til høns og grise. Tidligere var det almindeligt, at man holdt grise i Sletten. Smågrisene blev købt hos en bonde oppe i landet. Ofte var det sådan, at en familie opfodrede to grise om året, én til rentepengene og én til selv at fortære. Andre steder slog man sig sammen, to familier om en gris. Således lå der griseskure ved de fleste af husene. Denne håndtering blev i nogen grad genoplivet ved vareknapheden under sidste krig, hvor det også var almindeligt at holde kaniner.

Den stensatte bro ud for Jørgen Morbror's hus var anlagt en anelse nordligere end der, hvor den gamle stenvase havde ligget. Kysten ved Sletten blev ofte trængt hårdt ved højvande, når der var "norren og rende sø", eller om vinteren, når isen skruede. Der er gennem årene blevet lagt meget arbejde i at sikre sig mod naturens luner. Da en isvinter engang i 1920'erne havde ødelagt denne bro, blev materialerne i stedet for brugt til at sikre kysten med. 1908.

Til venstre gavlen af gårdens tidligere ladebygning nr. 146, der også blev kaldt Bondegården eller Den gule længe. Da landbruget i 1926 blev opgivet, indrettede man her fire lejligheder til udlejning. Ca. 1950.

En flok af byen's unger er blevet samlet for at give dette billede liv. Postbud Morten Bla's kone er kommet med bag hækken. Frisørsalonen ved det røde murstenshus nr. 113. ses midt i billedet. Ca. 1930 (HB).

Efter to verdenskriges rasen var der ikke sket megen anden forandring hos Jørgen Jensen, end at moderen *Gamle Karen* var faldet fra i 1923 og brodersønnen Sigfred og hans kone Karla var flyttet ind, og de holdt så hus for farbroderen. Der var ikke meget plads i det lille hus, hvor der efterhånden også kom børn til. Så *Morbror Jørgen* måtte sove på slagbænken i stuen. Hele som-

merhalvåret, når de lejede ud til landliggere, sov de på loftet og i nogle skure omme bag huset. I en lille tilbygning mod nord, hvor garnene hang, var der indlagt gas, så der blev maden lavet om sommeren. Det fortælles, at en tysker, der under besættelsen havde været inde for at ransage efter jøder på loftet, bagefter havde udbrudt: "Das war eine ganze wild west!"

Parten af Fiskerlejet Sletten.
af W. Petersen i Helsingør.

W. Petersen, 1836.

Wilhelm Petersen var som elev af C. W. Eckersberg godt kendt med marinemaleriet. Han blev selv – blandt andet med sine billeder fra Sletten – den første maler, der søgte sine motiver ved vore kyster og i fiskerlejerne.

Tegningen her udførte han i 1836. Originalen findes på Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg. Siden udførte W. Petersen en halv snes billeder fra Sletten, flere med nogenlunde det samme motiv som denne første tegning. Vinterstykket til højre er udført i 1840. Dette billede blev for nogle år siden handlet hos Brun Rasmussen og er nu i privat eje. Motivet kan lokaliseres til omkring den nordligste af Sletten's tre vaser og husene er forgængerne til de huse der i dag ligger på nr. 119, 121 og 123 alle bygget omkring midten af 1700'årene.

Peder Madsen

I huset på hjørnet ved den *Søndre Bagergyde* blev Kaperfører Peder Madsen født i 1769. Huset har op til vore dage blandt andet været beboet af Valdemar Jensen kaldet *Enkevalde* og hans kone Kamilla. Sidst havde Erna Jensen rulleforretning der. Huset kan med nogenlunde sikkerhed føres tilbage til 1734, og det ligger højst sandsynligt på en af de ældste huspladser i byen.

Peder Madsen overtog huset i fæste efter sin fader Mads Pedersen, der syv år senere fæstede en af de nyudlagte husmandslodder ved Dauglækkevejen sydligt i byen. Skipper og fisker Peder Madsen havde huset i tyve år fra 1790 til 1810 året før, han købte *Strandmosegaarden*. Han lod det da gå videre til svigersønnen strandfoged Jens Andersen, hvis efterkommere indtil for få år siden har fulgt huset.

Peder Madsen er helt klart den person fra Slettens fortid, der har formået at sætte sig det mest omfattende eftermæle. For sine mere heldige bedrifter opnåede han som ældre at blive hædret som dannebrogsmænd.

Peder Madsen blev omkring 1790 gift med Karen Mogensdatter fra Sletten. I 1801 benævnes han i folketællingen som skipper og fisker og havde da som 33 årig, fire folk i sit brød. Alene det var usædvanligt blandt fiskerne på kysten i de år. Af Peder Madsens børn kendes fire: Bendte Kirstine f.1791 blev gift med strandfoged Jens Andersen og overtog barndomshjemmet.

Salomon f.1797 overtog farfaderens hus og jordlod ved Dauglækkevejen. David Rose f.1805 blev bosat på Humlebæk og Maren f.1808 blev ikke gift, men boede med sin søn Peder hos broderen Salomon.

“Der er intet Menneske her i Landet, som døjede saa meget som en Slettebo paa den tid, jeg kendte dem, og med deres Konge, Per Madsen, der foer med en lille Jagt. I spidsen gik de gennem Ild og Vand, naar de fik det behørige Brændevin”. Sådant beskrives sletteboerne og Peder Madsen i købmand Niels Baches erindringer fra Helsingør i begyndelsen af 1800'årene. Når faderen Lars Bache ikke kunne komme til rette med de øvrige færgemænd om assistance til en bjergning eller indisning ved Helsingør, så sendte han – ”Expres til Kongen paa Sletten og han mødte da med en halvhundrede Sletteboer, der samlede i Gaarden afgav et Skue, man nu vist ikke skal finde Mage til”.

Da sørøveriet blev legaliseret, i de bevægede år 1807-14, efter Slaget på Reden og flådens ran, var kaperfartøjerne i høj grad bemanded af folk fra Sundets lejer. Fra Sletten var det Peder Madsen, der førte an. Han fik kaperbrev i november 1807, som reder og fører af færgejollen *Salomon*. Sammen med tre andre fiskerbåde opbragte de ved Dragør den 11. november 1807 det engelske tremastede barkskib *Arcade*. Det førte en last planker og blev bedømt som en såkaldt “god prise”. Denne hændelse er

Men de havde det, der var brug for netop på det tidspunkt: kendskab til dristig sejlads med hurtige manøvrer i de små færge- og fiskejoller, som de var opfostret med fra barns ben. Og så er der altid enkelte, som er lige den tand bedre til at overskue tingene, så det netop bliver dem, der får æren af den fælles indsats. Men alt for megen medgang kan let sløre overblikket.

Det fortælles om Peder Madsen, at han, da han var i vælten, førte sig voldsomt frem til stor forargelse for fiskerne på kysten. Således kørte han med firspand for sin vogn og tændte piben med femdalersedler. Det med at tænde pibe med pengesedler var nu knap så forargeligt på den tid, som det kan lyde for os i dag. Det var en udbredt fornøjelse i årene før statsbankerotten i 1813, hvor seddeldaleren var faldet til en tyvendedel af sin pålydende værdi i sølv. Så der var rift om sølvet. Peder Madsen måtte ret hurtigt afskrive sig titlen som gårdmand og flytte ind under et lavere stråtag igen. Men han blev ikke slået af pinden af den grund. Fra december 1812 til september 1813 førte Peder Madsen kaperen *Gammel Holdfast*, og som før nævnt førte han *Salomon* igen fra november 1813.

Det begyndte at ebbe ud med kaperiet i 1813, og ved fredsslutningen i 1814 blev mange hænder nødt til at finde nye grejer

at gribe om. En kreds af fiskere og småskippere anbefalede samme år Peder Madsen til embedet som havnefoged ved havnen i Humlebæk. Havnen var allerede før fredsslutningen blevet frigivet til civil brug. Staten kunne imidlertid ikke godkende ham til denne tjeneste, – “formedelst hans Ukyndighed i at skrive og regne”. Man anmoder så om at forunde ham en eengangsgratification af 100 R.b.d. af havnekassen, når han nu var blevet stillet embedet i udsigt, men der forlyder intet om, hvorvidt denne gestus kom ham til gode.

En tid herefter var Peder Madsen så bestaltet som distriktskommissær i kystpolitiet. En stilling som han nok heller ikke helt kunne leve op til. Da Georg Ludvig Stockmar i 1822 blev anbefalet som afløser i embedet, blev det fremhævet, at han var en mand, der var istand til at holde sig i respekt.

Peder Madsen døde 1827 i en alder af 59 år. Fattig og forarmet fandt fiskerne ham død, liggende under en båd i laser og pjalter og fuld af utøj. Dette sørgelige endeligt blev, velnok som et udslag af et omtumlet liv, den mest berømmede slettebo til del.

Ved den Nordre Bagergyde med Bagerens skilt. “Sletten’s Bageri og Konditori”. Bag skiltet ses Bondegården. 1955.

Bageriet

Umiddelbart sønden for Bondegården førte den *Nordre Bagergyde* op til *Sletten Bageri*. Oprindeligt lå der her et almindeligt fiskerhus. I 1871 blev huset købt af Johan August Bruhn, der som den første skal have forsøgt sig med bageri i Sletten. Men først da den farende bagersvend Ingvard Christensen i 1891 overtog stedet, blev der for alvor indrettet bageri i huset.

Med tidernes gunst og folkenes hårde slid blev det hurtigt en driftig virksomhed, der i sine bedste år beskæftigede op imod en snes mennesker, og havde tre brødvogne kørende rundt i omegnen. I 1924 blev bageriet overtaget af sønnen Christen Christensen. Det fortælles, at fiskerne ikke sådan var på talefod med bageren, som alle sagde "De" til, og nogle lånte penge af, og betalte godt for det. Men alle, der ville det, kunne gratis få bagt julestegen på eftervarmen i bagerens ovn. Christen Christensen solgte i 1949. Derefter fulgte en række forskellige indehavere, af dem huskes især Åge Møller og Poul Mogensen. I 1968 blev bageriet lukket og købt til beboelse for en arkitekt.

Sletten Bageri var nu ikke alene om at levere brød til sletteboerne og deres sommergæster. En maler Axel Andreasen købte i 1908 huset, der ligger på søndre side af *Nordre Havnegyde*. En af hans sønner Knud, der blev kaldt *Hønselorten*, blev udlært som bagersvend i Helsingør. Til ham blev der, omkring 1915, bygget et lille bageri på pladsen ved siden af huset. Det lille

bageri ligger der stadigvæk. I gavlen ud mod vejen blev der indrettet udsalg, og faderen bragte brød ud med sin Fordvogn.

Den lille konkurrent var til stadighed en torn i øjet på bager Christensen. Så da der bød sig en lejlighed i 1933, købte bager Christensen huset med slagter A.T. Andersen som mellemmand. Med en anmærkning i skødet sikrede de to *Sletten Matadorer* sig mod konkurrence de næste syv år fra denne forretning. Derefter rykkede fru Olsen ind med sæbe-, parfumeri- og kaffeudsalg under *Tatol-kæden*.

Længere henne i byen ved *Den lille Købmand* fik vognmand og senere biografejer Anders Rasmussen kaldet *Mælke Anders* i 1933 indrettet et brød- og mælkeudsalg *Det lille Mejeri*. Skiftende indehavere drev dette udsalg indtil det lukkede i 1965.

Sletten Bageri blev bygget i 1880'erne. Omkring 1924 blev huset forhøjet med en etage. Samtidig måtte det gamle hus til venstre i billedet vige for en udvidelse af bagermesterens have.

Rejeruserne i forgrunden tilhørte Jens P. Jensen, Spyttegøjen, der havde plads her.

blevet fastholdt på et samtidigt "prospect", som findes på Dragør Museum.

I 1810 gjorde Peder Madsen sig igen bemærket, og da var *Salomon* blevet armeret med to små kanoner. Sammen med en anden båd *Vennerne* tog de det engelske skib *The Swift*, der også indbragte en ganske god pris. Ladningen solgtes den 19. marts 1811 og omfattede 374 fjerdinge Malagarosiner, 500 kasser konfektrosiner og 45 fustager vin. Fra november 1810 førtes *Salomon* af Niss Jessen, medens Peder Madsen fortsat var reder. I september 1811 blev båden solgt, og førtes siden af Hans Jensen, der også var fra Sletten; om ham vides det iøvrigt kun, at han i en anden periode førte kaperen *Speculationen*. *Salomon* gik ud på sit sidste krydstogt i november 1813, og havde da igen Peder Madsen som fører. Strymanden hed Salomon Madsen, det var formentlig Peder Madsens broder.

Under disse år var Peder Madsen søetaten behjælpelig med at fremskaffe nogle gode sejldygtige både til flåden. De var tildels bygget på Skånekysten. Bådene kom til at tjene som modeller for bygningen af forskellige mindre fartøjer på Holmen, bl.a. blev lods båden til Christiansø bygget efter tegningerne til en såkaldt "Peder Madsens båd". Det var formodentlig disse fortjenester, der sammen med hans deltagelse i kaperkrigen førte til, at Peder Madsen, skipper af 1'ste sjællandske Indrulleringsdistrikt, den 28. januar 1811, blev hædret som Dannebrogsmænd af kongen. Det fortælles, at han ved denne lejlighed måtte gå i sine flade træsko hele den lange vej ind til Rosenborg, hvor ceremonien fandt sted.

I Søetatens Kassebog for 1811 står følgende: "Dannebrogsmænd P. Madsen beroes herved for en ny Svensk Mellemjolle, som han har leveret til Holmen – 2000 Rd." Båden blev indrettet med geværkister samt langremme i bunden og armeret med 1 stk. 1 punds falkonet. Den blev indført i Holmens tabeller for 1811, som nr. 14 under mellemjoller. På bevarede sejltegninger over jollen angives den at være 27 fod og 1 tomme lang over stævne. Den 27. juli 1811 meldes den klar og blev sendt til Nysted, hvorfra den skulle anvendes til at beskytte konvojerne mellem Ulvshale og Amager, hvor der blandt andet var en omfattende trafik med brænde til hovedstaden. Mellembåd nr.14. blev solgt på auktion i 1815.

I 1811 havde Peder Madsen tjent så godt på kaperiet og handel med både, at han kunne købe *Strandmosegaarden* og dertil flere jordlodder i Torpen, det kunne gå stærkt i de år. Det var helt specielle omstændigheder med en søfartsnation uden flåde, der gjorde, at en mand fra de laveste lag fik lov til at gøre sig de fortjenester, som Peder Madsen og hans lige gjorde i de år.

Gadebillede fra Den nordre Ende. Huset til venstre nr. 125 blev bygget 1796, og har siden været i samme slægts eje. Bag husrækken var der tidligere kun et smalt stykke jord før pæleværk og skvalpesten beskyttede mod søen. Kiosken ved Nordre Bagergyde tilhørte vognmand Philip Hvass. 1934 (JE).

Vaserne

Fra gammel tid var der tre vaser ved Sletten. Det var i læ af disse stenrækker ud i søen, fiskerne før i tiden trak deres både på land. I svinget neden for bakken var der passage mellem husene ned til landingen ved den nordre vase. Midt i byen lå vassen på *Søren Mikkels Stedet*, og ved *Sandvangen* ligger endnu resterne af den største og sydligste af de tre vaser. Stenene fra de to nordligste blev anvendt i havnebyggeriet.

Før havnen blev bygget, samledes fiskerne omkring vaserne, og det var især ved vassen på *Søren Mikkels Stede* midt i byen, man mødtes. Det siges, at vassen gik ud nogenlunde på det sted, hvor det *Nordre Slæbested* på havnen nu ligger. Der var tre nedgange til denne landing, som alle blev bevaret, da havnen blev bygget. Siden er den midterste nedgang ved *Rejsestalden* blevet lukket. Oven for denne midterste nedgang boede Søren Jørgensen, hvis slægt kom fra Mikkelsborg. Det er blevet sagt, at stedet var opkaldt efter *Søren Jørgen Mikkelsborg*, men der har navnesammenfaldet snydt. *Søren Mikkels Stedet* er opkaldt efter en bonde Søren Mikkelsen på Kongslevgården i Dauglørke, som indtil 1809 havde stedet i fæste.

Fra de tidligste tider på Sletten har husene ligget nogenlunde samlet heromkring som byens kerne. Oprindeligt kun nogle få stykker, men efterhånden som der skulle skaffes plads til flere og flere, er husene kommet til at ligge temmelig tæt og tilsyneladende ret tilfældigt, men der har helt sikkert været en god forklaring på, hvorfor hvert eneste hus ligger netop, hvor det ligger.

I 1870'erne var der omkring 75 aktive fiskere på Sletten, der tilsammen havde 12 større og 55 mindre både, så der har været fyldt godt op med både og redskaber ved vaserne. Det fortælles om en person, der blev kaldt *Den små Søren*, og som boede i huset norden for nedgangen, hvor *Nordre Havnegade* ligger i dag, at engang hvor de andre havde lagt deres både lige lovlig tæt op omkring hans hus, var han blevet godt knotten. Om aftenen gik han ud og bankede åretoldene så hårdt ned i essingen på bådene, at træet flækkede flere steder, og toldene ikke var til at vride op sidenhen.

Huset på nr. 133 blev bygget omkring 1810. I 1907 blev der anbragt en stor kilometersten i den lille forhave der var ved huset dengang. Siden er både sten og have blevet fjernet. Det var i dette hus Søren Sørensen, Den små Søren boede. 1912 (KB).

Den Nordre Havnegyde. Lystsejlerne har endnu ikke helt besat havnen. Ca.1950

Da sammenhængen blev kendt, var det *Tysker Rasmus* der tog affære. Han havde ellers ord for at være en godmodig og rolig mand, men dette var et nummer for meget. Han gik lige ind i stuen til Søren og tog ham under den ene arm. Så bar denne *Tysker Rasmus*, der var temmelig stor, *Den små Søren* med ud i søen så langt ud han kunne bunde, og der holdt han Sørens hoved under vandet, indtil han var rød og blå i kraniet og var lige ved at krepere. Rasmus blev ved med at dyppe Søren, indtil han på tro og love havde svoret aldrig at gøre den slags mere.

På søndre hjørne af Nordre Havnegyde nr. 135 blev der omkring 1910 indrettet brødudsalg fra bager Charles Christensen i Helsingør. Siden blev der bygget et mindre bageri ved huset. Ca.1911 (HB).

Milepælen

Den gamle milepæl ved kroen angiver, at der var 4 1/4 mil fra hovedstaden til Sletten. Milepælen regnes for at være den ældste i Frederiksborg amt og formodes at være sat i slutningen af 1600'tallet i forbindelse med Ole Rømers opmåling af de store danske landeveje. For selvom det, der siden er blevet til Strandvejen, dengang kun var et sandet hjulspor, så regnedes den som en af landets vigtigste veje. Helsingør var jo landets næststørste by. Den gamle milepæl ved kroen vidner i høj grad om Strandvejens betydning tilbage i tiden.

Efter metersystemets indførelse i 1907 blev der målt 32 km. til Sletten, og der blev anbragt en ret så markant sten i forhaven til huset på det nordre hjørne af *Nordre Havnegade*. Siden er forhaven forsvundet, og stenen blev i 1924 flyttet op ved den Ny Strandvej, da den blev anlagt. Foto: P.S. Pedersen 1998.

*En flok fiskerkoner lige hjemkommet fra salgsturen.
Det var sommerdage, så de hvide stivede tørklæder var
nødvendige til værn mod solen. I huset til venstre nr. 168 boede
Rasmus Jakobsen, Tysker Rasmus. Hvor den pæne herre med
kasketten har taget opstilling var den tredje nedgang til havnen,
som siden er blevet sløffet. 1910.*

Havnen

Havnen blev bygget i årene 1878 og 1879. Fiskerne i den søndre del af Sletten var de første, der for alvor rørte på sig for at få forbedret landingsforholdene ved lejet. 18 fiskere underskrev i 1869 en ansøgning til kongen om at få bevilget noget tømmer fra skoven til anlæg af en bådebro. Fiskerne i den nordlige del af Sletten byggede på deres egen bro. Det ansøgte tømmer blev aldrig bevilget, tildels fordi man fordrede en samlet optræden fra fiskerne på lejet, men også fordi en sådan bro blev anset for uholdbar ved storm og isgang.

Efter flere ansøgninger og mange skrivelser frem og tilbage gik det dog i den rigtige retning. Det første forslag, med tegning over en *Baadehavn ved Fiskerleiet Sletten*, blev udfærdiget i 1872. Men først da der i 1876 blev nedsat en *Foreløbig Havnekomite*, kom der skred i sagerne. Der blev i 1878 givet tilsagn om offentlig støtte i form af et lån på 15.000 kr, og derefter kom arbejdet hurtigt igang.

En ting, der havde gjort indtryk hos de bevilgende myndigheder, var den ildhu, hvormed fiskerne gik ind for sagen. Man havde blandt andet iværksat en pengeindsamling blandt fiskerfamilierne til fordel for havnebyggeriet. Hver husstand i byen betalte et fast ugentligt beløb, indtil byggeriet var overstået. Siden blev der betalt månedlige bidrag til havnens vedligeholdelse. En sjælden undtagelse fra betalingen blev gjort i vinteren 1881,

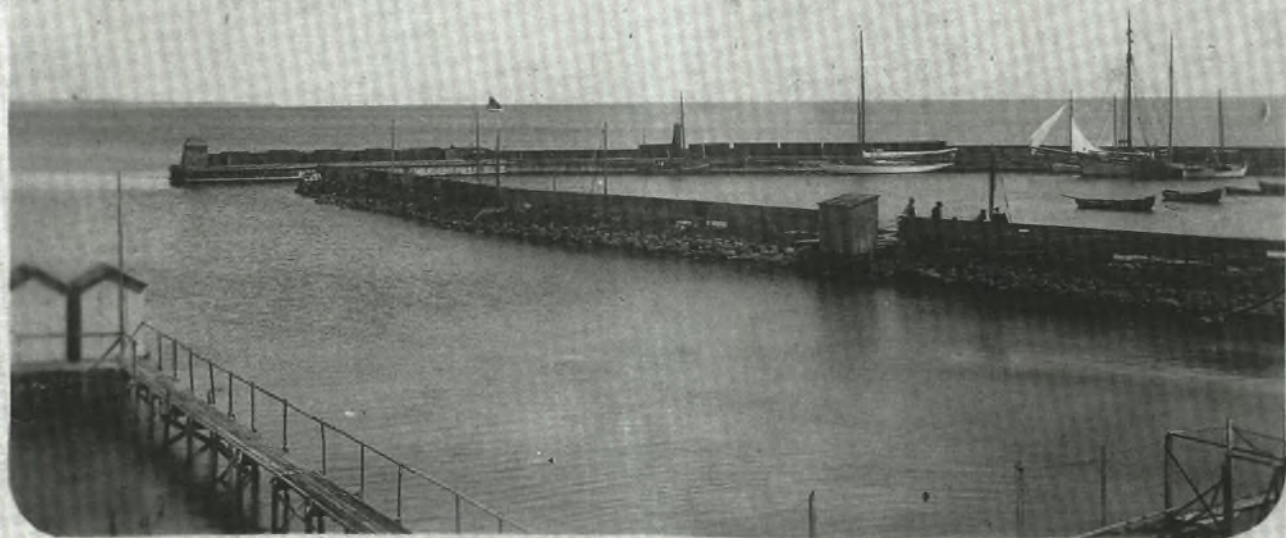
da isen forhindrede normal indtjening i to måneder, ligeledes blev der ved alvorlig sygdom givet frihed, men ellers blev bidraget nidkært inddrevet.

Havnebyggeriet var overdraget til tømremester G. Ohm fra Skovshoved, men fiskerne deltog for en stor del også selv i arbejdet. Således blev den nærmeste omegn finkæmmet for sten af en vis størrelse. Med stentænger blev der fisket mange sten inde under land især nord for Sletten, ligesom adskillige meter stendige i omegnen blev ofret til fordel for havnen. Hver voksen fisker måtte yde et vist antal arbejdsdage, "hovdage", som det blev kaldt.

Havnen kom til at betyde en stor lettelse for fiskerne i det daglige arbejde; alligevel varede det adskillige år, før man for alvor udnyttede muligheden for at anskaffe sig større og bedre både. Der skulle et generationsskifte til, og så hjalp det gevaldigt, da petroleumsmotorerne blev anvendelige i bådene.

Havnen set norden fra. Det gamle havnefyrr på Søndre Mole havde petroleumslampe, der skulle passes hver dag. Denne tjans var som reglen overdraget en ældre fisker til en ret ringe hyre.

Den hvide lystyacht formodes at være Chr.d.X's båd Rita der lå i havnen sommeren over i 1912.

Der er god plads i havnen; kun få lidt større fartøjer har vundet indpas hos fiskerne.

På Nordre Mole ses havnelokummet. Der var ikke noget bræt, kun en smal rempe hvor man sad på rad. Lokummet blev aldrig tomt, man leverede ned på stenene bagved, der blev så skyllet ud ved næste højvande, når det kom. 1906 (HB).

En af de mindre både krydser ind, medens to drivvodsåde sønden fra ligger ved Søndre Mole. Disse både kom der en del af til Sletten i begyndelsen af århundredet. 1905.

I løbet af de første årtier af dette århundrede blev havnen fyldt op med nye fartøjer, således at der i 1935 var omkring 30 større og mindre motorbåde og 15 sejl- og robåde hjemmehørende i Sletten.

Selvom havnen stod færdig i 1879, var det til stadighed nødvendigt at reparere og forbedre på anlægget. Tilsanding af løbet har været et af de tilbagevendende problemer. I vinteren 1893 var

isgangen meget hård ved havnen, og der måtte tilføres en ret stor mængde sten på molerne. Havnens indfatning af pæleværk blev hurtigt nedbrudt af pæleorm, og i 1901 blev træværket fornyet. I 1906 blev den søndre mole forlænget med et nyt og kraftigere molehoved. Omkring den første verdenskrig var pæleværket igen nedbrudt. Denne gang var det larverne fra en bille, der skulle være kommet hertil med en kornbåd fra Rusland.

Stetten Havn

Jørgen Nielsen - Stetten Krog

Eneret 4772

Fra 1920 til 1921 fik havnen sin nuværende betonindfatning. Ved afslutningen af dette arbejde rejste fiskerne mindestenen på søndre havnearm, som en tak til folketingsmand og godsejer Johannes Hage for hans hjælp ved gennemførelsen af havnebyggeriet og hans tid som formand for havnebestyrelsen.

Den første bådebygger Martin Chr. Rasmussen kom til Sletten i 1881. Det er uvist, om han fik plads på havnen med det samme, men ifølge havnens forhandlingsprotokol vedtoges det i 1889 at hæve lejen for bådebyggerpladsen til 50 kroner årligt. Det var især mindre både han byggede. I 1913 overtog bådebygger V. Holm pladsen på havnen. Holm byggede en del af de nye motorbåde til fiskerne.

Omkring 1920 kom bådebygger Niels Pedersen og sønnen Christian Pedersen til Sletten. De kom fra Island, hvor de havde bygget store fiskerfartøjer. Christian Pedersen var en ret omgængelig mand, der kom godt ud af det med fiskerne. I en periode var han også havnefoged.

Den første fiskeforretning på havnen blev åbnet i efteråret 1949 af Kai Magnussen. Det var kun et primitivt bræddeskur. Tre år efter i 1952 krævede en ny lovgivning, at der kom fliser på væggene og fast gulv, der kunne spules. I den anledning blev det nuværende fiskehus opført med tilskud fra Marshall-hjælpen.

Da Sletten blev svøbt i fløj

En af de historier, man ofte har moret sig over i Sletten, er den om dengang, da hele Sletten blev klædt i fløj.

Det var engang omkring den første verdenskrigs afslutning, at Jens Peter Jensen kaldet *Pe's Jens* eller *Spyttegøjen* bjergede nogle tunge kasser ude ved sejlrenden en morgen, han var ude for at drage sine garn. Det er såvidt vides aldrig blevet godtgjort om de var flere sammen, eller om han var alene afsted. Kasserne blev i alle fald med stor møje bugseret ind til havnen ved det *Søndre Slæbested* eller *Slivestedet*, som de sagde før i tiden. Her forsøgte man at få kasserne op, men trossen sprang den ene gang efter den anden. Nogle sagde, at det var forsynet, og at man skulle lade dem være. Men stædigheden holdt ved, og da man til sidst havde dem oppe på land, og de lå og drev af vand, var der ikke rigtigt nogen, der var meget for at åbne dem. "Det er døde russere fra opgøret derovre", blev det sagt.

Den daglige sludder på havnen. Her ved det Nordre Slæbested. Fra venstre Kristian Møller, Hans Jensen Lillegaard, Lille Hans's Hans, Poul Peter Larsen, Store Poul og Peter Valdemar Jensen, Studen. Det er stadigvæk de små sejljoller fra før havnens tid, der præger billedet. 1910.

Den hvide klinkbyggede båd i forgrunden var fiskeeksportør Otto Wrig's handelskvase. Siden fik den også styrehus. Ca.1925.

På land ses flere af de større næringsbåde, som først kom i søen når høstsilden nærmede sig. De blev slæbt ud på grunden midt i havnen, hvor de så kunne ligge og trække sig til de skulle i brug. Lystyachten i forgrunden tilhørte dommer Carstens. 1915.

Da så omsider nysgerrigheden havde overvundet skrækken, og kasserne forsigtigt blev åbnet, viste det sig, at de var fyldt med ruller af farvestrålende fløj i lange baner.

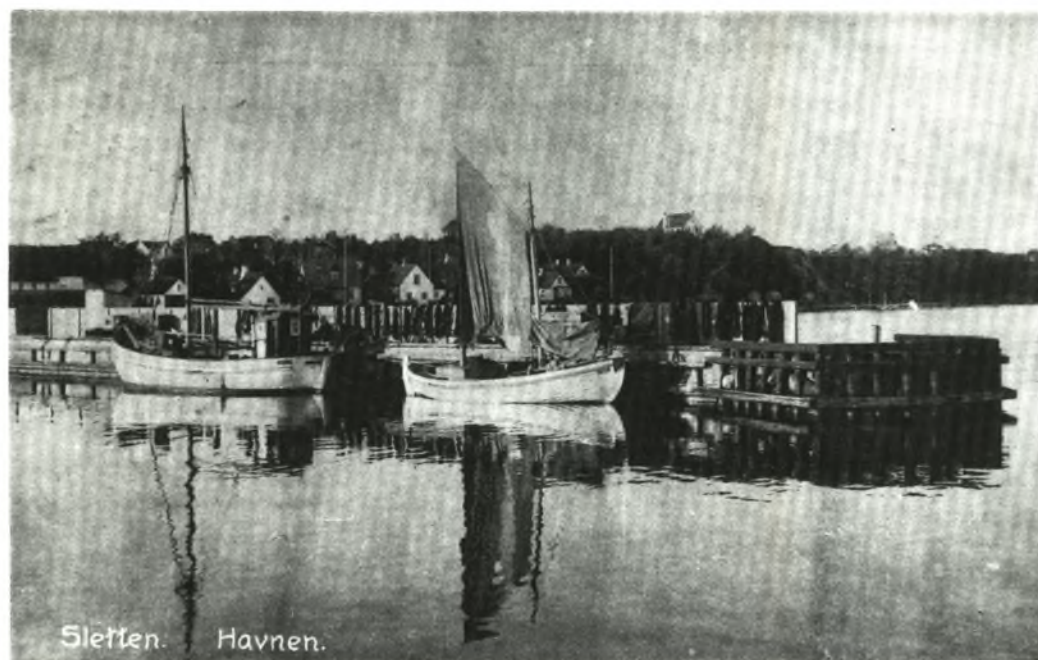
Rullerne blev kørt op til stejlepladsen ved skolen, og der blev de bredt ud og lagt til tørre natten over under skarp bevogtning.

Ved den efterfølgende auktion blev fløjlen solgt blandt sletteboerne, og hjemmene bar præg deraf i mange år efter. Karen Margrethe Jensen på *Rosenhøj*, der er datter af Jens Peter Jensen, husker endnu det bordeauxrøde fløjlsbetræk på dagligstuemøblerne i hjemmet.

Sletten

Havnen

*Sundbåden Karen K 508 tørrer sejl
engang omkring 1930. Karen der tilhørte
Jens Peter Jensen Bagger, blev bygget 1913 i
Skovshoved og var en såkaldt Limhamner
type med skarp stævn og dyb køl beregnet
for sejl. Indenfor ligger Øresund K 15
bygget 1918 i Holbæk til Jens Rasmus
Jensen. Den var en af de første både i
Sletten med styrehus og rat.*

*Til venstre for omtalte Karen. Midt for Otto Wrigs hvide handelskase med styrehus.
Den spidssnudede båd til højre med sværdet tilhørte pastor Bast på Skeltoftevej.
Bundgarnsfiskernes hyttefæde ses på grunden midt i havnen. Ca.1930.*

Foreningerne

Sletten. Haynemølen med Mindestenen for Godsejer Johannes Hage.

Mindestenen på Søndre Mole blev rejst ved afslutningen af det store reparationsarbejde 1920-21, hvor begge moler fik nedrammet den nuværende betonindfatning. Fiskerne var godsejer Johannes Hage meget taknemmelige for hans indsats under havnens tilblivelse. Ca. 1930 (JE).

Fiskerne på Sletten har altid haft hver sin mening om, hvordan tingene var skruet sammen, så det har ikke altid været lige nemt at komme til enighed, når en samlet optræden ind imellem var nødvendig. Tilbage i tiden var man afhængig af hinandens hjælp, når både skulle hales på land eller sættes i søen, når der en sjælden gang var bjærgninger at foretage, eller når der blev drevet med "slottegarn" efter hornfisk ved Kronborgpynten. Så var der behov for samarbejde mellem flere bådmandskaber. Der er blevet råbt op og fægtet med arme og ben, så man fra afstand skulle tro, at der var et større slagsmål i gang, men det, der skulle gøres, blev gjort.

I den tidligere omtalte beretning om færgemanden Lars Bache fra Helsingør hedder det om sletteboerne blandt andet: – "De bandede forfærdeligt, havde en egen Akcent, der udfordrede, at de slog Munden højt op, naar de talte, og Begrebet om en Slettebo og en stor Mund var uadskilleligt. – De havde besynderlige Stammenavne, og var forøvrigt godmodige Mennesker, naar man forstod at omgaes dem. – Om Sommeren i Hornfisket samledes ofte indtil en Snæs Baade ved Pynten af Kronborg,

De større både har nu vundet indpas hos fiskerne. Et par stykker ligger ophalet og flere ses i havnen. Ved bådebyggeriet ligger et ret stort fartøj ophalet for reparation. Ca.1930.

alle velforsynede med en Mængde Kampesten. De udspænder deres Garn mellem Baadene, og naar Fiskene kommer Sundet ind i Stimer, sætter alle Sletteboerne i med at skrige og raabe, som om de var besatte: "Herre Jøsses Christus! sla'! sla'! Søde velsignede Broer! sla'! sla'! Den onde b.v.H.! sla'!" Og saa slog de i Vandet med Sten og med Aarer for at genne Fiskene ind i Garnene." Hvilken sort ed, der gemmer sig bag forkortelsen i "Den onde b.v.H." kan det nok være det samme med at tyde, den har sikkert været fæl, når den ikke har kunne skrives fuldt ud.

Otto Wrig's nye bundgarnsbåde Ingeborg K 404 og Bertha K 141 bygget 1935. 1935.

Yderst til højre – Løgnens Tempel – det nye læskur på havnen, blev bygget kort tid efter den store istandsættelse af molerne omkring 1920. Det gamle læskur stod hvor bilen holder.

Ca. 1930 (KB).

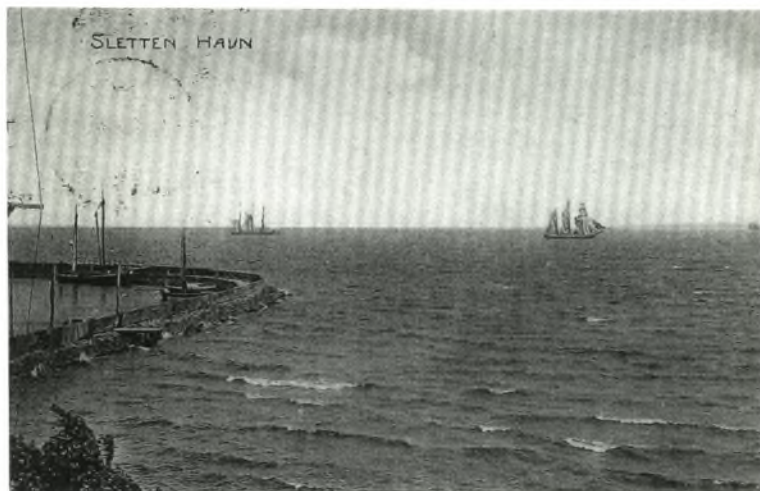

Fylla K 24 blev bygget 1919 i Holbæk til Peter Møller. Bagved ligger K 408 Signe bygget 1920 hos V.Holm i Sletten til Peter Laurits Petersen. 1935.

1879

Havnen ved Sletten

I sejskibstiden, der fik en kort renæssance under første verdenskrig, ankrede mange af de sydfynske skonnerter op ved Sletten for at proviantere og besøge deres post, når de kom til og fra Østersøen. Ca.1910 (JE).

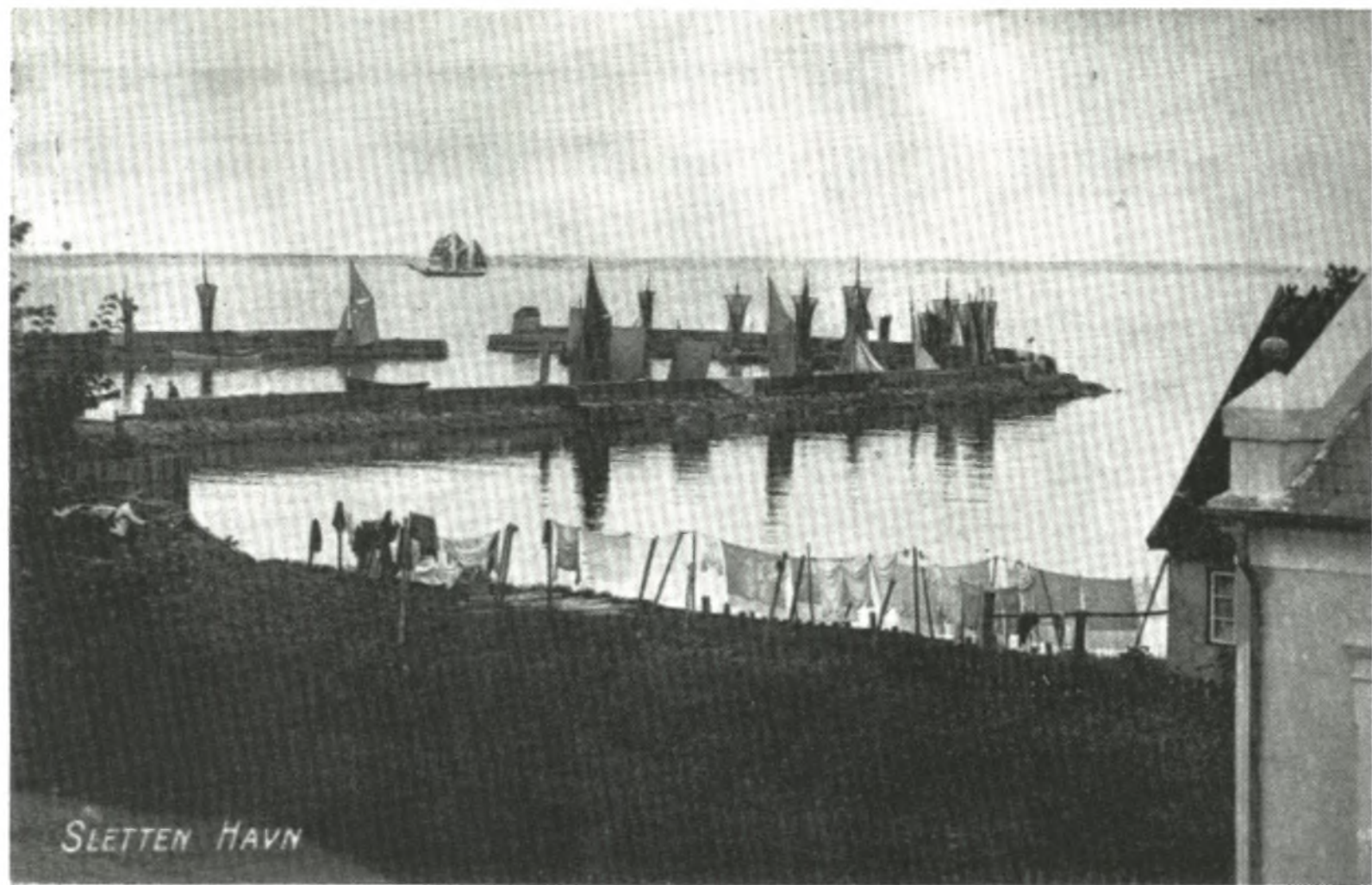
Byggeriet af Havnen og den efterfølgende drift og vedligeholdelse af anlægget er klart den største udfordring til fælles optræden blandt fiskerne i Sletten.

Selvom havneinteressentselskabet ikke var en egentlig forening, så har det nødvendige sammenhold omkring dette arbejde ganske givet virket befordrende på det rige foreningsliv, der prægede Sletten i en lang periode derefter.

Alle sejl er sat, en stille morgen omkring 1907. Vasketøjet venter på solen, de lokale både venter på vinden, på drivbådene hænger ålevoddene til tørre i masterne, og ude på sundet glider en bramsejlskonnert nord over. (JE).

Førstelærer O.J.R. Madsen stod som før nævnt for flere kulturelle foreninger inden for skolens distrikt. Det var *Læseforeningen for Sletten og Omegn*, Foredragsforeningen og Sangforeningen. I *Sangforeningen Sletten* oprettet 1885 samlede lærer Madsen en stor del af omegnens unge mænd til sangøvelser. Ved årstidernes skiftende fester præsenterede koret sine færdigheder, ligesom der blev opført dilettantforestillinger, og så var der bal bagefter. Sangforeningens mange medlemmer befordrede, at man havde en god kassebeholdning, der kunne lånes af i trange tider. Det udviklede sig også til syge- og begravelseshjælp i en sådan grad, at syge- og lånekassen en tid var ved at kvæle det oprindelige formål med sang og anden lystig adspredelse. Men så blev tingene rykket på plads igen, så fester og sangøvelser blev genoptaget, det var engang omkring 1920. Denne forening er aldrig formelt blevet opløst og var i live op til begyndelsen af 1960'erne, hvor de sidste sange blev sunget.

Den socialdemokratiske forening tog sig af det politiske, så der gik bølgerne undertiden også ret højt. I trediverne samlede man flere hundrede mennesker fra omegnen til store møder på Hotel Gylfe med blandt andet Th. Stauning som hovedtaler.

Når der var valg, fik kromanden opsat en radio i krosalen, og det halve Sletten kom for at høre valgresultater. Det fortælles, at hvergang der blev sagt over radioen, at en socialdemokratisk kandidat var blevet valgt, sprang *Stokke Hans* op på stolen og råbte: "Et brø' mer'! et brø' mer'!" medens han hamrede løs med stokken i bordet. Men det var ikke alle fiskerne, der var socialdemokrater. Venstremændene gik til møder hos bønderne oppe i landet.

I den mørke årstid blev der afholdt adskillige velbesøgte ande- og flæskespil. De fleste af foreningerne søgte at styrke kassebeholdningen på denne vis, og med lidt held kunne medlemmerne så hente mortensanden eller julestegen med hjem til en billig penge. Om det så kun kunne blive til et halvt pund kaffe i sidegevinst, så var det heller ikke at foragte. Spændingen og samværet var i alle fald sikret.

Fiskeriforeningen var naturligt nok den af Slettens tre mest betydende foreninger, der stod fiskerne nærmest. Stadeejerne og deres forpagtere gjorde hævde på fiskeriet på staderne, og til at fremføre deres krav havde de i 1890 dannet *Stadeejernes Fagforening i Øresund*. Som modtræk dertil dannede man i 1894 *Sletten Fiskeriforening*. Det blev nødvendigt at gøre det om i 1903, da 66 fiskere fra Sletten, Humlebæk og Espergærde, dannede *Foreningen for danske Fiskere af 1903*, i 1911 omdøbt til *Den Frie Fiskeriforening af 1903*. Senere optog man også medlemmer fra Rungsted. I hele foreningens over halvtredsårige virke var afskaffelsen af staderrettighederne langt det største stridspunkt. Spørgsmålet fandt først sin endelige løsning gennem en lovgivning om

afvikling i 1956. På det tidspunkt var staderne ved at tabe deres praktiske betydning. En anden vigtig del af Fiskeriforeningens virke var *Fiskernes Understøttelsesforening*, der trådte hjælpende til, når der ingen indtjening var ved fiskeriet.

Selv om det ikke var alle sletteboere, der kunne samles i de tre foreninger, så var der stor respekt om arbejdet, og der manglede sjældent tilslutning til arrangementerne. Da sangforeningen skulle have sin fane i 1886 blev det fastslået, at selvom en rød var smukkeste, så var det ikke heldigt, at den kunne udtydes som en "Socialistfane", derimod ville en blå passe bedre efter emblemerne. En noget lignende betragtning har man sikkert også gjort sig, før fiskeriforeningen ligeledes valgte en blå fane til højtidelig indvielse ved 50'års jubilæet på Sletten kro i 1943. Socialdemokraternes fane var selvfølgelig rød. Det fortælles, at det kun en gang er hændt, at de tre foreningsfaner har kunnet ses samtidigt. Det var ved Valdemar Kristian Jensen *Enkevaldes* begravelse i 1947, hvor alle de tre faner stod vagt ved kisten i Humlebæk Kirke.

Et par af de store næringsbåde er trukket på land ved den Søndre Havnegyde omkring 1907. Den ene er ved at få tildannet ny mast. Strandlyst blev opført 1904. Huset midt for er det gamle hus på nr. 149. Det blev bygget 1763. Forøvrigt har det været en dag med meget lav vandstand, da billedet blev taget, forstranden er usædvanlig bred.

Strandparti fra Sletten

Kroen og Lillegaarderne

Den gamle kro i Sletten havde til huse på den modsatte side af vejen overfor den nuværende kro hos *Lillegaarderne*, der hvor der sidenhen var missionshus. Det tidligste tegn på krodrift på Sletten er fra 1696, da snedker og kroholder Jens Olufsen og Dore Jensdatter indførtes i kirkebogen for viede. Sletten bestod dengang kun af en lille halv snes huse, så der har næppe været mange lokale krogæster at betjene. Men på højere sted har man set nødvendigheden af at have en kro på Sletten til at betjene de folk, som til tider var beskæftiget på ladepladsen syd for byen.

Man kan sige, at kroen fik en vis anbefaling, da den i 1721 var blandt de få beværtningssteder i omegnen, der ikke blev lukket ved den omfattende regulering af krodriften i dette år.

Jens Olufsen havde åbenbart passet sin bestalling godt og skaffet sig anerkendelse også uden for Sletten. Det nævnes i kirkebogen, at klokkerne ringede et kvarter, medens graven blev tilkastet efter hans død i 1711. Konen giftede sig på ny og førte bedriften videre. Hun faldt selv fra, og der kom en ny krokone til, og sådan gik det ad åre.

Fra 1732 hed kromanden Jørgen Nielsen og hans slægt holdt ved i 176 år. Jørgen Nielsens barnebarn Jørgen Jensen kom til i 1798, han udvidede bedriften med et mindre landbrug og fik derfor tilnavnet *Lillegaard*. Et tilnavn som har fulgt en del af slægten siden. Jørgen Jensen Lillegaard fik bygget hus og udhuse på østsiden af vejen, og flyttede kroen derover.

Det nuværende krophus opført 1865 stod oprindeligt med blanke sten og tjærepap. Efter branden i 1940 blev facaden pudset, og der kom fast tag på. 1906.

Huset til venstre nr. 172 er under opførelse og har endnu ikke fået skorsten sat. 1905.

Krohaven var på den tid ligesom krostuen forbeholdt pæne mennesker. Folk i arbejdstøj havde ikke adgang. Et forhold der siden hen er blevet set noget lempeligere på. På havnen ses det gamle venteskur. 1915 (KB).

I Jørgen Nielsen's tid som vært fik Sletten Kro et godt ry viden om, og den var i mange år et yndet udflugtsmål. 1915 (KB).

Et par slægtled senere i 1864 overtog en svigersøn Jørgen Nielsen bedriften. Det var ham, der fik bygget det nuværende krohus. Om Jørgen Nielsen siges det, at han var en stor, godmodig og meget vellidt mand. Da det nye krohus stod færdigt i midten af 1860'erne, var der også blevet indrettet detailhandel. Denne forretning startede han selv op, men lod den siden bestyre af sin svigersøn A. Jørgensen, der som det hedder: – ”Med flid og dyg-

tighed svang Købmandshandlen op til anelig størrelse”. Efter Jørgen Niensens død i 1905 gik kroen ud af den gamle kroslægts eje. *Sletten kro* har siden haft adskillige ejere, der med svingende held har placeret kroens omdømme mellem byens anerkendte samlingssted og berygtede værtshus.

Købmandshandelen var som nævnt i mange år en driftig forretning, ikke mindst under sejlskibsfartens sidste opblomstring

omkring den første verdenskrig, hvor mange *Marstallere* ankrede op for proviantering ved Sletten. Jørgen Niensens efterfølger C. Christoffersen slog sig tillige på grovvarehandel. I udhusene var der brændsel og på lofterne trælagre. Da forretningen gik bedst, blev pladsen mellem de gamle huse for trang, så man fik bygget en tømmerlade ved Humlebæk station på pladsen syd for pakhuset. I slutningen af 1930'erne blev forretningen overtaget af Alfred W. Knudsen. Det var på mange måder en vanskelig tid, men forretningen blev drevet med myndighed. Når det var småt

med indtjeningen om vinteren, og nogen kom og bad om at få varer på kredit, skrevet på klods som man sagde, så fik de at vide, at de måtte "suge på lappen". Det gav ham hans øgenavn *Lappen*. Mange vil endnu kunne huske den rigtige købmandsatmosfære, der var i forretningen i hans tid.

Den sidste indehaver Paul Schiermacher kæmpede i en halv snes år den ulige kamp mod de nye tider og ændrede indkøbsvaner, indtil hans lejemål i 1974 blev opsagt, og han måtte lukke den gamle forretning.

Pakhuset

Pakhuset overfor kroen er bygget i slutningen af 1800'årene, da købmandsvirksomheden var på sit højeste. Der var grovvarer på etagerne, og i kælderen havde kromanden opstaldet sine kreaturer. Pakhuset var i brug til engang i begyndelsen af 1960'erne, hvor det endnu var muligt at købe træ og cement i Sletten.

Kroens købmandshandel blev i tyverne drevet af købmand Carl Christoffersen. Efter hans død engang i trediveerne, blev forretningen overtaget af Alfred W. Knudsen. Ca.1925 (JE).

Pakhuset overfor kroen blev opført i slutningen af 1880'erne til brug for kroens købmandshandel, trælast og skibsprovisiantering. 1906.

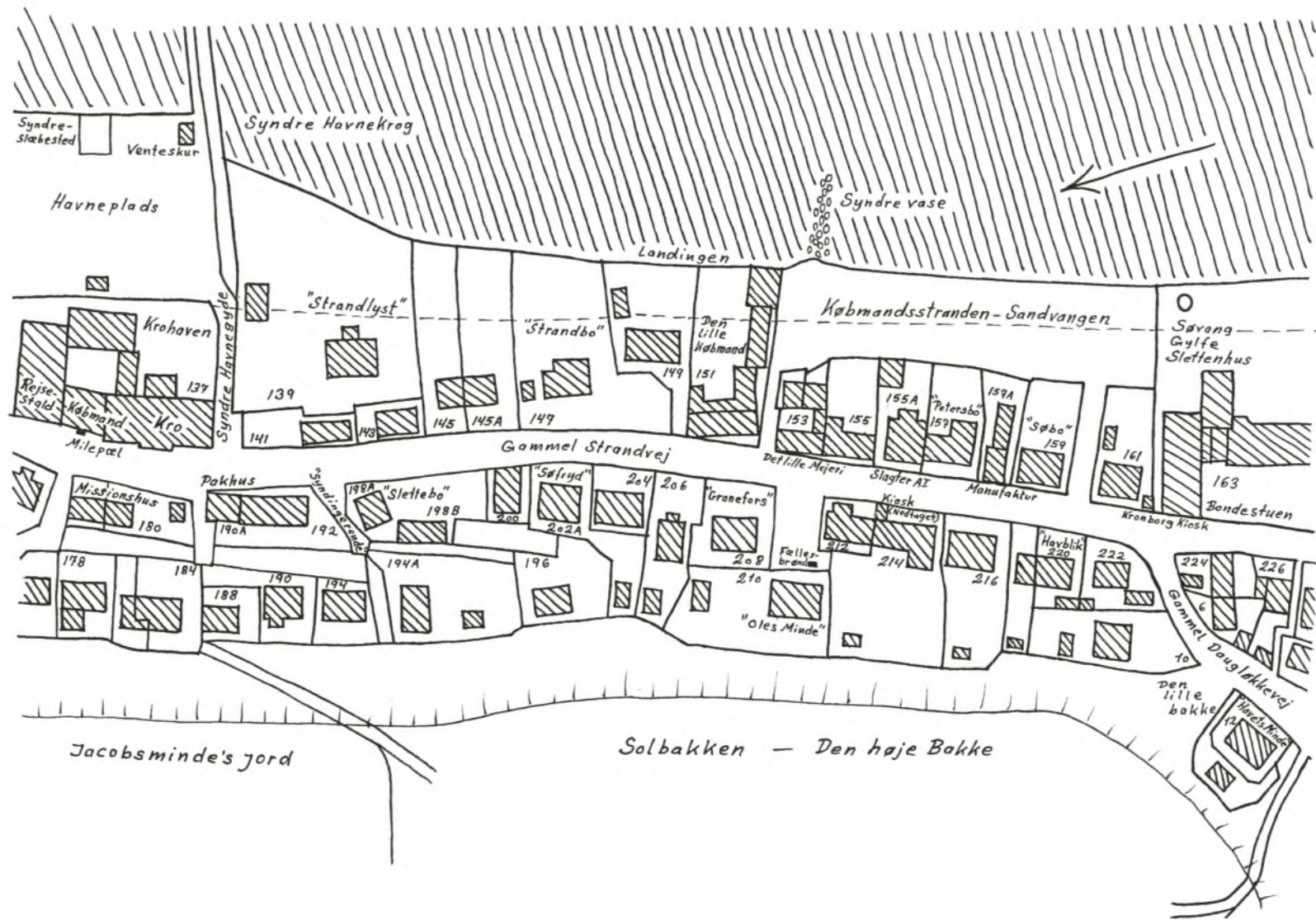
Sletten. Kroen.

Tidligere lå kroen på den modsatte side af vejen i huset til højre nr. 180 hvor der senere var missionshus. Det hvide hus nr. 172 blev bygget 1904. Ca. 1915 (KB).

Missionshuset

Det gamle krohus på vejens modsatte side forblev i Lillegaardernes eje indtil 1945, hvor det overgik til *Missionsforbundets menighed i Sletten*. Der blev så indrettet mødesal i husets nordre ende, og herfra forsøgte velmenende folk at blæse milde vinde ind i fiskernes hverdag. Om søndagen kunne Slettens unger gøre sig fortjent til et glansbillede ved at komme og lytte til historier fra Bibelen. Søndagskolens sommerudflugt og juletræsfest hørte til børnenes faste mærkedage.

Den Søndre Ende

Det “gamle Sletten”, som blev opmålt og nøje beskrevet i Markbogen af 1682, havde sin søndre grænse ved en “Syndinge rende”. Denne rende må have været et mindre vandløb, der er kommet ned fra bakken i den lavning, som stadig kan erkendes på skrænten og oppe på *Den høje Bakke*. Vandløbet, der forlængst er tørlagt, men som i 1600’årene har dannet det sydligste markskel, løb ned mellem husene i gyden syd for pakhuset.

Før kloakeringen løb vandet fra denne rende formentlig bare over vejen, ned ad havnegyden og ud i landingen. Hvad der ligger af parceller sønden for denne *Syndinge Rende*, altså hele byens sydlige del, er matrikuleret efter markbogsopmåling og må derfor regnes for et “nybyggerkvarter”, selvom de fleste af husene kan føres tilbage til 1700’årene, hvor den største vækst i byen som helhed er forekommet.

Øverst i gyden syd for pakhuset boede Jens Peder Hansen kaldet *Højmanden*. Da man engang tidligt i dette århundrede skulle skaffe jordfyld til havnepladsen bag landbolværket, blev jorden i første omgang hentet fra skrænten bag *Højmandens* hus. Men da en gruppe af fiskere med Jens Peter Petersen kaldet *Stødsel* i spidsen også ville gå over *Højmandens* jord, når de skulle op til garntørningspladsen på *Den høje Bakke* bagved, blev det

Højmanden et nummer for meget. Det fortælles, at han lagde sig i skjul bag sin halvdør med et gammelt jagtgevær. En fire fem stykker gik derop for at vise, at de ikke var bange for ham. “Den første der nærmer sig bliver skudt!” råbte han. Så tabte de modet og måtte finde en anden vej op til bakken.

En lignende episode skal have udspillet sig på den anden side af vejen, hvor fiskerne fra den søndre ende havde været vant til at gå skråt ned mellem husene, når de skulle hen på havnen. Men da Vilhelm Hansen, kaldet *Den pæne Mand*, fik bygget sit nye hus i 1908 og ville gøre hævde på sin jord omkring huset, fortsatte de andre med at gå, hvor de altid havde gået. Det fortælles, at han løb truende efter dem med en stejle. Først da han fik sat rækværk op om grunden, gik de nødtvunget udenom, men der gik mange år, før sindene faldt til ro om denne sag.

Huset nederst til højre nr. 194A er bygget omkring midten af 1700’tallet. Foran ses gyden ved “Syndinge Rende”. Huset med facaden og gangbræt mod Strandvejen er nr. 141 bygget 1819. Det lave hus til venstre derfor lå ud mod Søndre Havnegyde og regnes for at have været bygget i sidste halvdel af 1600’årene. Det blev nedrevet 1916. 1906 (JE).

SLETTEN

Parti fra Sletten (I).

Den yderste villa på Skolebakken blev bygget i 1906 til direktør Hansen. Jacobsminde's jord er endnu under plov. Midt for ses den gamle sti til stejlepladsen på Den Høje Bakke. Huset nederst til højre er nr. 194 bygget 1878 af Jens Peder Hansen, Højmanden. 1908.

Huset med stigen er nr. 198B. Det lille hus midt i billedet, nr. 143 er bygget 1859 til Peder Jensen Vest. Den ældste del af dobbelthuset sønden for blev bygget omkring 1784. Hvornår tilbygningen kom på vides ikke. At det er sommerdage kan blandt andet ses af, at rejehoer ligger fremme ved flere af husene. 1906.

SLETTEN

Tilflyttere og landliggere

“Han æ’ inner irn a’ vure!” kunne de godt sige om en mand, der kom udefra, selvom han var gift på Sletten og havde boet der det meste af sit liv. Blev en pige udefra gift med en fisker på Sletten, kunne de andre koner godt se skævt til hende, hvis hun ikke ville “gå med Koo’en” og sælge fisk som de andre, men forsøgte hun sig uopfordret og på egen hånd med denne håndtering, kunne det være lige så galt.

Selvom tilflyttere af enhver slags kunne have det svært med at blive accepteret af de indfødte, så var der alligevel plads til folk, der kom ude fra. Rundt omkring i husene boede mange folk til leje, som ingen slægtsbånd havde til Sletten. Det var ofte arbejdsfolk, som gik i dagleje på teglværkerne eller ved større byggerier i omegnen. De fleste sletteboere var ikke for godt stillede og havde heller ikke de store fordringer på plads omkring sig. Så ved udsigten til en ekstra skilling i form af en lejeindtægt, kunne det godt få en familie til at humme sig lidt sammen. På samme vis blev det også almindeligt de fleste steder i Sletten i mellemkrigsårene og det første årti efter anden verdenskrig at

leje ud til sommergæster. Så flyttede man ud i udhusene og op på lofterne for at gøre plads til “de fine” fra København, der havde sparet op hele vinteren for at kunne flytte på landet nogle måneder om sommeren. Det var især efter anden verdenskrig, at der kom mange jødiske familier om sommeren. Det fik sletteboerne til at kalde deres by for *Det ny Jerusalem*.

De første “landliggere” kom til Sletten med Øresundselskabets dampere i 1880’erne, efter havnen var blevet bygget. Det fortælles, at damperen en overgang lå natten over i Sletten. Så var det med at lette sig tidligt og komme ud af fjerene, når arbejdet skulle nås i Staden. Båden afgik klokken seks. Da kystbanen blev åbnet i 1897 tabte dampskibstrafikken langs Øresundskysten sin betydning. Allerede da var trafikken blevet grundigt generet af tilsanding i havneløbet, så damperne ikke kunne komme ind. Passagererne blev så roet ud til rutebåden i fiskerjoller.

I venstre side med to skorstene ved siden af pakhuset nr. 190A. Dette hus blev bygget 1864 af tømrer og bådebygger Peter Nærum, der kom fra Humlebæk. De øvrige huse nævnes ved andre billeder. 1906 (JE).

SLETTEN

Til venstre ses det gamle hus på nr. 149. Midt for købmandshuset 1903. Det forreste hus yderst til højre nr. 200 er bygget af Peter Clausens bedstefader i 1837, medens huset bagved, hvor kun gavlen ses, blev bygget af fjernere slægtninge i 1760. Dette hus måtte vige for at give plads til Christian Clausens nye hus nr. 202A i 1908. 1907.

Holger Drachmann skrev i 1893 på given foranledning: "Fiskerlejet Sletten har sit særpræg; et stort Leje – Befolkningen holder sig for sig selv, er noget umedgørlig. Københavneriet kan ikke ret faa Fodfæste her."

Men københavneriet fik fodfæste på Sletten. Mange af landligerne faldt så godt til, at de bosatte sig i det nye Humlebæk, efterhånden som husmandslodderne blev udstykket til villagrunde.

Det bagerste hus til venstre nr. 200 omtales ved næste billede. Huset til højre bag telefonmasten nr. 198B er bygget omkring 1724, og har siden da tilhørt samme slægt. Skuret norden for var brændehus og svinesti. 1905.

Sletten By.

Jørgen Nielsen. Sletten Hra. Eneret. 4773.

På dette kort fra omkring 1904 er der efter reglerne gjort plads til skrivefelt langs billedkanten. Først efter 1905 blev det tilladt at skrive på halvdelen af kortenes forside. Derefter kunne billedet få lov til at fylde hele bagsiden.

Samme optagelse som foregående. På dette billede er husene nr. 147 og 202A endnu ikke med, de kom begge til i 1908. I havnen er en del både lagt ud på grunden efter at have været på land til den årlige overhaling. 1904.

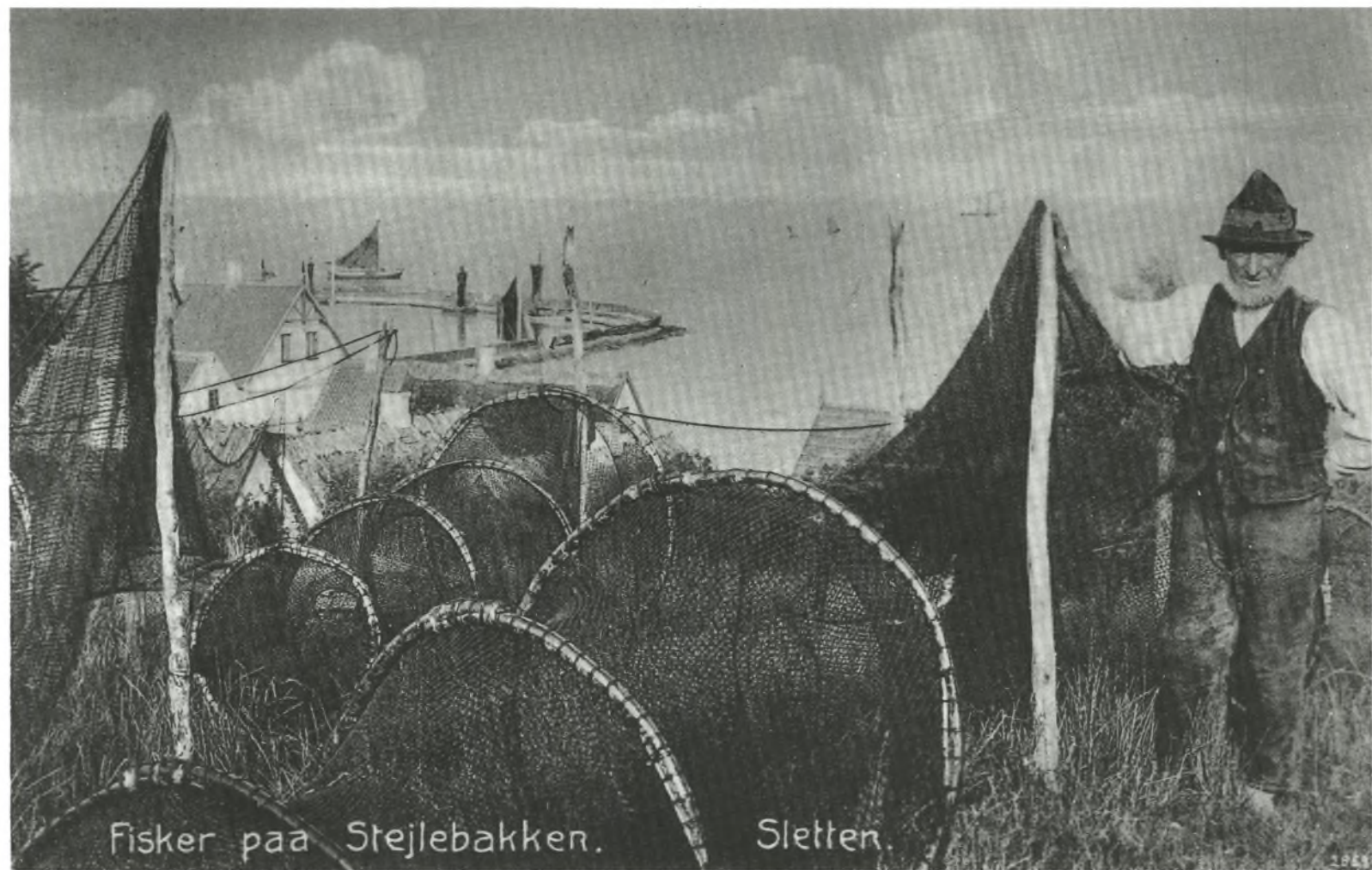
Sletten Havn

De første gadelamper i Sletten blev opsat i 1924, og der kom asfalt på vejen i 1934, men gangbrædderne over rendestenen var fortsat nødvendige. Christian Clausens hus Søfryd fra 1908 rager op over syrentræerne og får sin del af sundkikket. Ca.1935 (KB).

Anton Clausen med sine bundgarnsruser på Den høje Bakke omkring 1906. Han blev kaldt Tunnen eller Den lille Bes'far. De før nævnte Peter og Christian Clausen var hans sønner. Udenfor havnen sættes der sejl på pastor Bast's båd. (KB).

Fisker paa Stejlebakken.

Sletten.

Den lille Købmand

Slettens anden købmandsforretning *Den lille Købmand* lå ved den nordre nedgang til *Sandvangen Gadeplads*. Oprindeligt lå her et ganske lille femfags fiskerhus, som blev bygget 1794. I 1860 blev huset overtaget af Hans Frederik Theodor Lund, der kom fra København. Lund fik ret hurtigt rejst et nyt grundmurert hus ved sydgavlen af det gamle men vendt modsat, så det havde gavlen vendt mod vejen. Her indrettede Lund sin høkerbutik som en af de første forretninger i Sletten.

Jens Pihl Nielsen kaldet *Mejeristen* fik skøde på ejendommen

i 1903. Han fik samme år nedrevet det gamle hus norden for forretningen og opførte det nuværende på samme plads. På trods af konkurrencen fra købmandshandelen ved kroen gik forretningen godt, og kundekredsen rakte langt uden for Sletten. Efter faderens død i 1917 overtog slagter Otto Pihl Nielsen kaldet *Pølse Otto* gesjæften. Han fik bygget første sal med beboelse på forretningshuset, ligesom han også delte forretningen op i en slagter- og en købmandsbutik. I de mange udhuse og tilbygninger bagved var der grovvarelagre og garager. I porten ved forretningen blev der slagtet hver torsdag, undertiden op til tredive grise på en dag. Så flød blodet ned gennem gyden og ud i stranden.

Købmandsforretningen blev udlejet til og senere overtaget af Christian Laurits Jensen kaldet *Kommiss Sheiken* sammentrukket til *Kommesjeisen* eller *Sjeisen*, som det efterhånden blev til.

Fra Solbakken, der af sletteboerne blev kaldt Den høje Bakke, ses blandt andet købmandshuset ved Den lille Købmand, som det så ud, før det omkring 1920 fik bygget en etage mere på. Den søndre del, med butikken og gavlen mod gaden, er fra 1860. Den nordlige del blev bygget 1903, efter at et ældre hus på pladsen var blevet fjernet. Byggeriet af Granefors nr. 208 er i fuld gang. 1905 (JE).

Hilsen fra Sletten.

Christian Laurits Jensen må, som ældste søn af vognmand Jens Hansen Jensen på Dauglækkevej, siges at have været lokal uden at være af fiskerslægt. Han var en aktiv og meget respekteret mand i byen. Således var han i mange år fast medlem af sangkoret, og i 1937 var han blandt initiativtagerne til stiftelsen af *Humblebæk Gymnastikforening*.

På et tidspunkt omkring 1940 lejede Willy Olsen *Stanto* den nordlige lejlighed i købmandshuset. I værelset mod Strandvejen fik han indrettet frugt- og grøntforretning. Willy Olsen drev dette udsalg i nogle år, indtil han overtog forretning på Torpenvej efter sin fader. Siden blev grønthandlen drevet af tidligere købmandskommis Chr. Lund Christiansen *Brormand*. Fra 1949 var det Leif og Inger Jensen, der stod bag disken indtil forretningen lukkede i 1959.

Den sidste rigtige købmand i den lille købmandsforretning var Ole Jensen, han virkede fra 1949 til 1963. Efter ham blev forretningen forsøgt videreført af forskellige indehavere, men tiden var løbet fra småhandelen i Sletten. Butikken lukkede i 1984.

Byens brønde

Det var langt fra alle huse, der havde egen brønd. Mange steder hentede man vand hos naboen, og hvis det af den ene eller anden grund ikke kunne lade sig gøre, så måtte man hente vandet fra en af de to fællesbrønde. Midt i byen overfor *Kroens Rejsestald* stod der en træpumpe over brønden der, og i *Den søndre Ende* var der en brønd på pladsen ved *Oles Minde*. Skulle der koges gule ærter, var det vigtigt at hente vandet fra brønden ved rejsestalden, for der var vandet blødest, så ærterne kogte bedre ud. Det kommunale vand blev ført frem til Sletten i 1910 fra vandværket i Snekkersten.

Ved Den lille Købmand. Den pyntede facade, med pudsede indfatninger og støbte gesimser over døre og vinduer er sikkert kommet til ved den omfattende ombygning omkring 1920. Huset til højre nr. 153. blev bygget 1824. Fra 1933 til 1965 var der her indrettet forretning med ismejeri og brødudsalg. Ca.1925 (JE).

Sletten — Humlebæk

Bag el-masten ses nr. 212 hvor Anders Rasmussen omkring 1913 fik bygget sit første hus i Sletten. På denne plads lå tidligere et lille 5-fags hus skilt fra nabohuset i 1883. Til venstre herfor anes en iskagebod. Den blev drevet af enkefrue Emma Nielsen. Siden, da hun giftede sig med Christian Larsen i nr. 161, blev kiosken flyttet der hen. Ca. 1935 (KB).

De to husrækker langs Strandvejen fornemmes tydeligt her. Til venstre er byggeriet af Granefors stadigvæk i gang. Midt for ses bagsiden af det tre-dobbelte hus nr. 212 og 214, hvor den nordlige del blev ombygget omkring 1913. Den ældste del af huset er fra 1799. Til højre nr. 216. På modsatte side, med åbentstående vindue i gavlen, nr. 155, dette hus blev bygget i 1813. 1906.

SLETTEN

Sandvangen – Købmandsstranden

Fra de ældste optegnelser om Sletten omkring 1560'erne ved man, at stedet altid har været benyttet som udskibningssted eller ladeplads. Således nævnes det flere gange i meddelelser fra cancelliet, som var datidens centraladministration, at materialer skulle sættes i land ved Sletten og viderebefordres til Frederiksborg. Det har ganske givet været bakkens læ, sammen med den smalle forstrand og den forholdsvis gode vanddybde ind under land, der har gjort, at man netop valgte dette sted til at sætte gods i land. "Jo højere land des dybere vand!" som man sagde før i tiden, og det passede godt her. Men det har også været bekvemt at have nogle fiskere inden for rækkevidde til at bistå ved losningen.

Det er det lille stykke strand, der ligger sydligt i byen, nu helt omsluttet af huse, der i sin tid blev brugt som ladeplads. Stedets oprindelige navn er *Sandvangen*, undertiden også kaldt *Købmandsstranden* eller *Den kongelige Tømmerplads*. Tilbage i tiden har *Sandvangen* hørt til Daugløkke, hvorfor bønderne også har svaret skat af stykket. Ved et mageskifte i 1834 blev vangen overtaget af forstvæsenet, der havde brug for pladsen til oplagring og indskibning af brænde fra skoven. Daugløkkebønderne måtte fortsat udrede afgiften, som de så siden fik refunderet af forstvæsenet. I en længere periode anede bønderne ikke, hvorfor de fik pengene, der så blev skænket til en fattig familie. Ved en

deklaration fra 1874 blev vangen udlejet til garntørningsplads for de 22 fiskere, der i forvejen betalte afgiften for pladsen oppe på den *Høje Bakke*. Fiskerne betalte så afgiften til forstvæsenet, der betalte videre til bønderne. De to kroner, som afgiften beløb sig til, blev senest betalt af fisker Poul Larsen alene, fordi han uden tilladelse havde bygget sit udhus ude på *Sandvangen*. Nu forvaltes pladsen i lighed med stranden ved *Peder Mads* af Skov- og Naturstyrelsen. Oprindeligt lå pladsen helt åben syd for byen, men efterhånden som husene bredte sig langs vejen og rundt om, blev den som nu helt indelukket.

Under de store slotsbyggerier ved Hillerød og Fredensborg blev en del af det anvendte tømmer tildannet og oplagret her, indtil det kunne blive fragtet videre på bøndernes hestevogne. Der skulle så holdes vagt ved godset. I 1613 blev en Hans Nielsen

Sandvangen, den gamle ladeplads ved Sletten, var sidst i brug som sådan i begyndelsen af 1800'årene, hvor der blev indskibet en del brænde til hovedstaden fra skovene her omkring. Siden blev pladsen brugt til garntørring og bådophaling af de nærmest boende fiskere. Den søndre vase ses endnu at være nogenlunde intakt, siden er der fjernet mange sten fra den. Ca.1910.

Strandpartie. Humlebæk

Bøende Drengene.
Jørgen Nielsen Sletten, Kro. Enevold 1906

Fra 1905 blev det som før omtalt tilladt, at have billede på hele postkortets bagside, dette gav en kraftig stigning i udbuddet af lokale billedkort. Således fik Kromand Jørgen Nielsen i 1905 fremstillet en serie kort med en halv snes motiver fra Sletten og nærmeste omegn. Da han døde samme år, nåede han måske aldrig selv at se kortene. (JE).

boende på Sletten pålagt: “ – at tage vare på det Tømmer, Deler (brædder) og andet, som bliver opskibet og oplagt ved Daulykke Slette til Bygningens Behov paa Frederiksborg – ”. Til gengæld blev han fri for at svare landgilde og gøre ægt og arbejde. I 1720 kom en del skibe til Sletten med tømmer fra de nordtyske skove. “Korporal Johan Rumpf var da sysselsat med at modtage Materialerne og føre Tilsyn med Udlosningen.” Denne Rumpf faldt åbenbart godt til i Sletten. Han lå i med kroenken og blev siden også kromand for en tid. I 1753 var en ny kromand: “Jørgen Nielsen zu Schletten” blevet “Material Annnehmer”. I begyndelsen af 1800’årene blev der som før nævnt indskibet en del træ ved Sletten til hovedstadens brændeforsyning, men ellers var vejene blevet bedre og skibene større, så i løbet af 1800’tallet mistede ladepladsen ved Sletten helt sin betydning.

Ud for den gamle ladeplads ligger stadig resterne af den tredje og sydligste af Slettens gamle stenvaser. Oprindeligt har den gået væsentlig længere ud, og måske er den udelukkende bygget for at give læ ved arbejdet på ladepladsen.

Ved den søndre nedgang til Sandvangen boede Ole Petersen, Pø’ Ole’s Ole, han var omkring de halvfjerds år, da billedet blev taget i 1906. Baghuset og huset oppe ved vejen blev begge købt af Anders Rasmussen i 1927 og nedrevet i 1934, da han fik bygget Søbo nr. 159. De gamle huse var bygget 1866.

Hilsen fra Sletten

De små forretninger

Der har adskillige steder i Sletten været gjort plads til forskellige former for småhandel og småerhverv, såsom rulleforretninger, iskiosker, brødudsalg, skomagere og frisører. Det gule træhus i haven til *Vesterled* øverst i byen har været i brug som damefrisør-salon, en tilsvarende salon lå ved Vilhelm Hansen *Den pæne Mands* hus syd for havnen, og i det lille rødstenshus på bakken henne ved *Øen* var der en tid både dame- og herrefrisør. Det var allesammen små forretninger, drevet af indehaveren uden ansatte. Især i mellemkrigsårene og i tiden lige efter anden verdenskrig var der mange af disse selverhvervende.

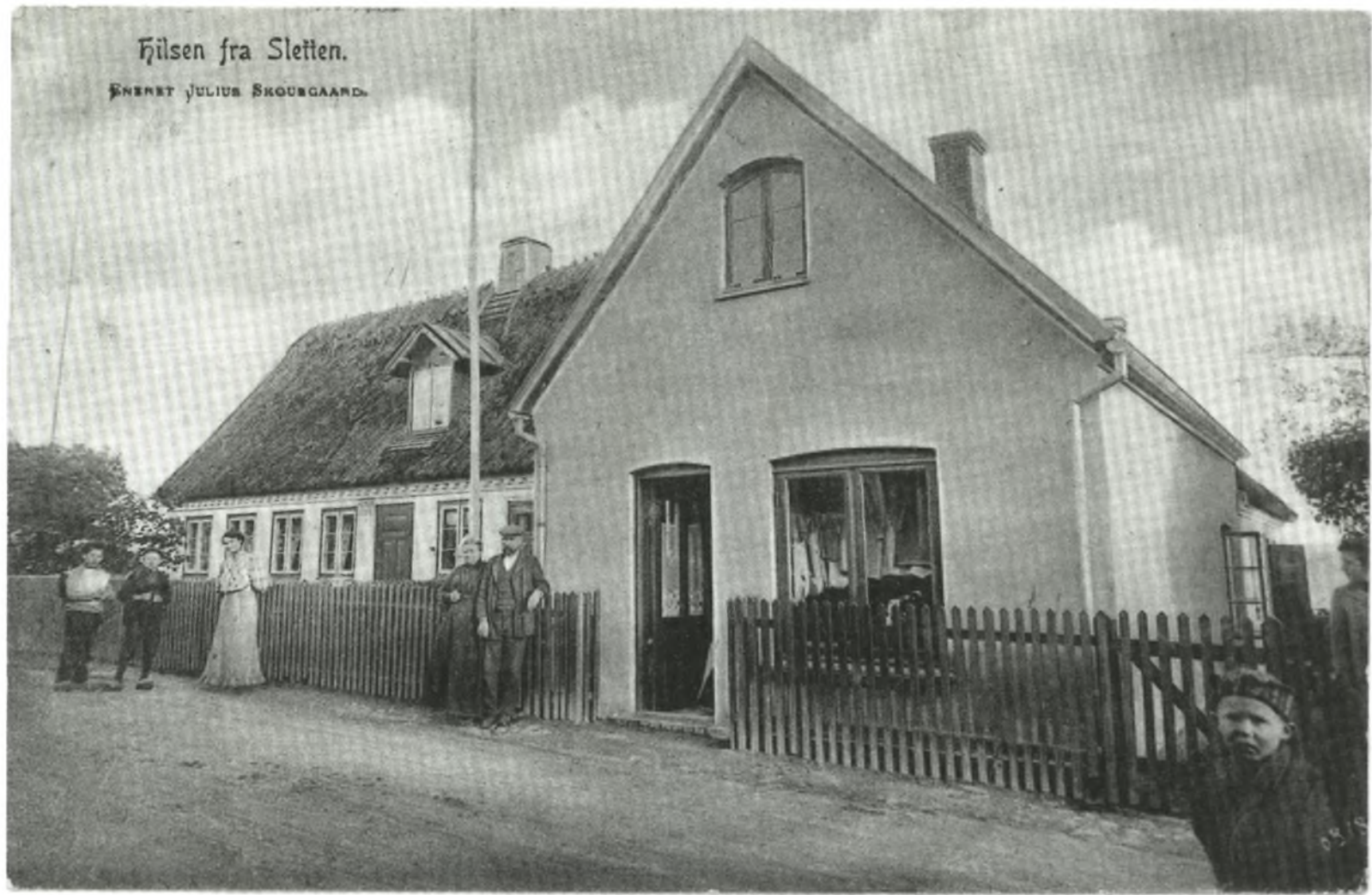
Af de mindre forretninger i Sletten er manufakturforretningen sydligt i byen nok den, der har virket længst. Efter alt at dømme har Christen Theodor Christensen fået bygget forret-

ningen kort efter sin overtagelse af nabohuset og grunden i 1903. På billedet fra 1905 ses manufakturvarer hængende i butikken. Den næste ejer F.V. Rutzau kom til Sletten i 1917, og han overlod forretning og huset bagved til sin datter i 1929. En tid var butikken udlejet til en mand, der blev kaldt *Kineseren*, han var ikke så høj og havde let sammenknebne øjne i et rundt ansigt. "Han ligner en kineser!" Der skulle ikke så meget til for at gøre grin med folk, og brugen af øgenavne var som bekendt en yndet fornøjelse i Sletten. Den sidste indehaver af denne butik skrædder Willy Hansen kaldet *Willy Småting* overtog manufakturforretningen i 1938. Han drev forretningen i henved 35 år, indtil han som ældre blev kordegn ved Humlebæk Kirke.

Det gamle hus på nr. 157 blev bygget 1835, baghuset ved forretningen er bygget omkring 1866 og forretningen, der er ganske ny på dette billede fra 1905, må være bygget året før. Parret i midten er formodentlig indehaveren Christen Th. Christensen og frue, der købte hele ejendommen i 1903.

Hilsen fra Sletten.

ÆNDET JULIUS SKOUGAARD.

Gadebillede fra Den søndre Ende. Første hus på venstre side er nr. 220 bygget 1796. Det andet hus nr. 216 er bygget først i 1880'erne på samme sted hvor et ældre hus fra omkring 1780 var blevet fjernet. Huset på højre side med flagstangen er det før omtalte første hus på nr. 159, det blev bygget omkring 1865 og nedrevet 1934 for at give plads til Søbo. Helt til højre nr. 161 der blev bygget 1866 som erstatning for et ældre hus på Sandvangen, der var nedbrændt samme år. 1906.

Omkring 1925, samme sted som foregående. På skiltet reklameres med "Manufaktur".

Slagter A.T.

I et af byens yngste huse, en gulstenssag fra 1936 havde A.T. Andersen sin slagterforretning. Han begyndte sin virksomhed i købmandshuset et par huse længere henne i byen. Da han solgte sin del af denne forretning, betingede han sig, at der ikke måtte drives slagter- eller viktualieforretning der i de følgende fem år.

Ud over familien beskæftigede slagter Andersen i de bedste år tre svende, et bud og et par butiksdamer. Efter 21 år gik forretningen videre først til slagter Friis og siden til Bekhorst, der i 1967 overlod huset til beboelse for en arkitekt.

Sletten. Gamle Strandvej.

Solbakken – Den høje Bakke

Da Daugløkke by's jorder blev udskiftet i 1786, blev der på den ringeste jord yderst på overdrevet ned mod Sletten afsat 10 husmandslodder. Udover de fire husmænd, der fandtes i Daugløkke på dette tidspunkt, blev skovrider Stockmar og Jens Jørgensen Lillegaard fra Sletten tilstået hver en lod. Siden fik også Mads Pedersen fra Sletten en lod. Det var ved samme lejlighed, at fiskerne efter ansøgning til det Kongelige Rentekammer fik udlagt et stykke land; "– til disse Fiskere, og deres Garns Tørrelse." Der er her tale om stykket oven for bakken i den sydlige del af byen, officielt betegnet som *Solbakken*, blandt sletteboerne blev det kaldt *Den høje Bakke*. Der skulle betales 3 rigsdaler pr. lod om året til bønderne i Daugløkke. Fiskernes stykke málte 1 tønde og 6 skæpper land, for hvilket de måtte svare afgift i lige forhold med husmændene.

Solbakken har altid været et yndet udflugtsmål med udsigt over den halve by, men det var et slæb for fiskerne at få garnene derop, når de skulle tørres, så man har ofte søgt andre løsninger.

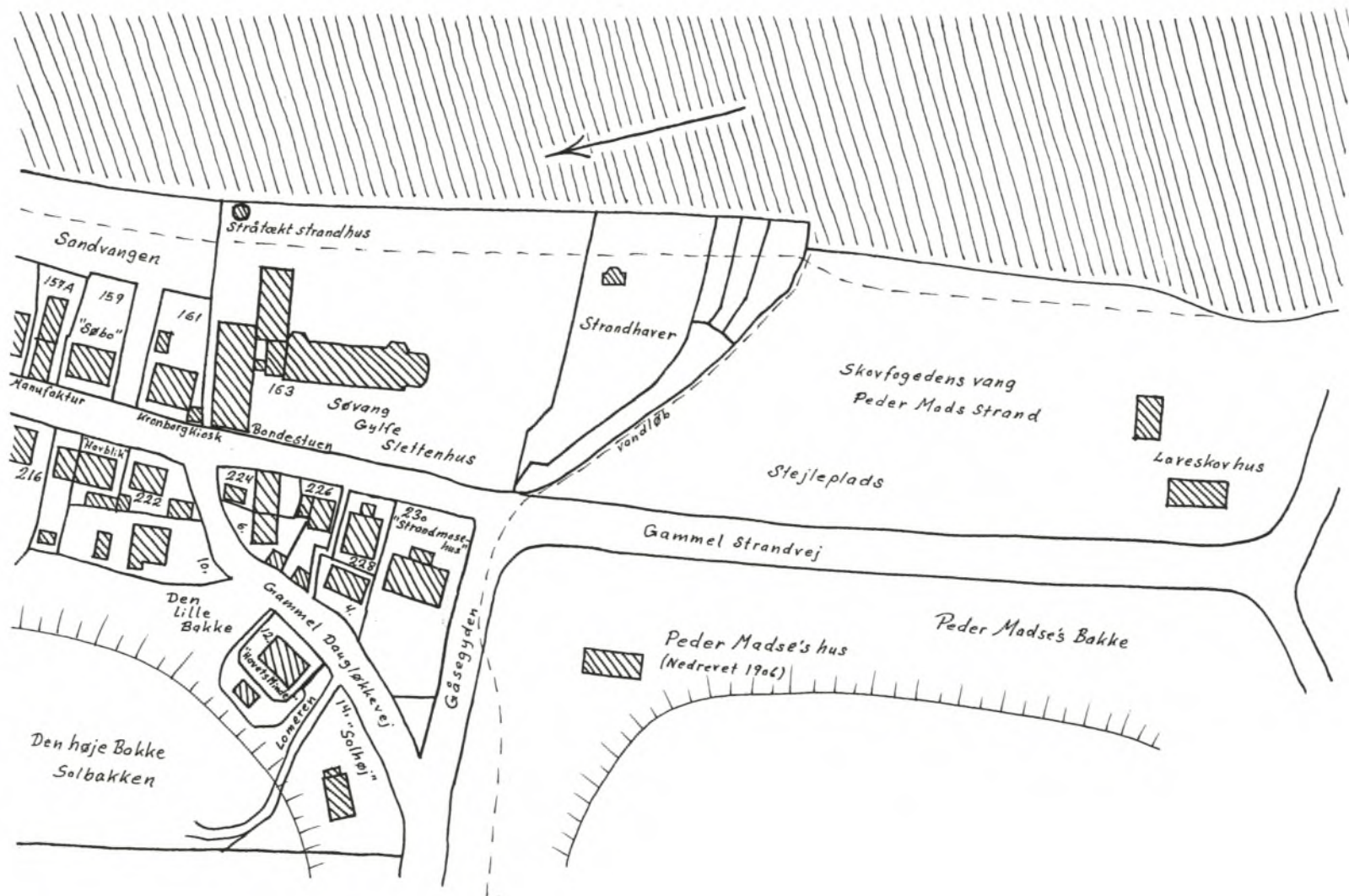
Ved opgangen til *Solbakken* ligger *Havets Minde*. Dykker Jens Peter Jensen fik i midten af 1850'erne lov til at bygge sit hus her på fiskernes fælles jord, da hans gamle hus, der havde ligget på Sandvangen, var blevet undermineret og ødelagt ved en stormflod nogle år forinden.

Det fortælles, at det var dykker Jensen, der skænkede kirke-

skibet til Humlebæk Kirke ved dennes indvielse i 1868. Man er dog ikke sikker på, om det også var ham, der havde bygget skibet. En anden udlægning er, at det var godsejer Carl Brun på Krogerup, der skænkede skibet, men så har Brun måske fået dykker Jensen til at udføre skibet. Det tyder i al fald på, at dykker Jensen har haft en finger med i spillet, måske begge hænder.

Stien op til *Solbakken*, der løber langs det sydvestlige skel til *Havets Minde*, blev om vinteren brugt af byens unger til kælkebakke, og den er altid blevet kaldt *Lo'meren*. Dette besynderlige navn, hvis baggrund har voldt en del hovedbrud, kan måske tolkes som en afledning af *Lo'medet*. Et "med" er to tydelige punkter i land, som kan ses langt ude på Sundet. Hvor sigtelinierne af to "med" krydser hinanden, har man en meget nøjagtig kending på søen. Bag ved *Havets Minde* stiger grunden stejlt op mod *Solbakken*. Her øverst i det sydvestlige hjørne lå tidligere et lysthus med sundkik. Ved siden af dette lysthus stod et meget stort asketræ, som sammen med gavlen af den tidligere lade eller lo ved *Slettenhus*, kan have udgjort et sådant "med". Asketræet blev brøstfældigt og fældet i 1971.

Når der blev kælket ned af *Lo'meren*, kunne de mere behændige styre kælken således, at de endte helt nede på Strandvejen. De fleste endte dog turen i *Storke Hanses* stakit, og så blev der ballade. *Storke Hans*, min far, var søn af *Stokke Hans*.

Den gamle Dauglækkevej. Til venstre Havets Minde nr. 12, der blev bygget omkring 1855. Til højre mit barndomshjem nr. 4, tidligere Dauglækkevej 26. Huset blev i 1885 bygget til mine oldeforældre Ane Clausen Rose's og Christian Pedersen. Pladsen til huset havde de fået af hans ældre broder Lars Pedersen, der boede i det gamle hus nede på hjørnet Gl.Strandvej 224. 1935.

Ved opkørselen til Den gamle Dauglækkevej. Huset til venstre nr. 222 er fra 1904. I højre side anes Kronborg Kiosken på sin nye plads ved nr. 161. I lokalet bag staldvinduerne var der i en periode indrettet krostue under navnet Bondestuen. Personerne ved stakittet er Vilhelm Hansen, Fejekosten, Poul Peter Petersen og Signe Hansen, Træsko Signe. 1935.

Sletten. Dauglykkevej

Trekanten

Der hvor den gamle Dauglørkkevej går op fra Strandvejen, afskæres de sidste seks huse i en trekant med veje på alle sider. Vejstykket som danner *Trekantens* sydlige kant er af nyere dato. Fra gammel tid blev dette stykke kaldt *Gåsegyden*, hvilket stammer fra dengang, vogterdrengene fra Dauglørkke drev deres gæs på græs på engene henne under Laveskov. Her i gyden løb også en rende ned igennem bakken og afvandede jorden oppe bagved.

Som det var almindeligt på de fleste af Sundets lejer, var der også en del fiskere på Sletten, der ind imellem slog sig på at kadreje. Hvilket vil sige, at de tog ud og handlede med de forbipasserende sejlskibe. Det fortælles om een, som blev kaldt den *Lille Pe's Las*, at han engang havde været heldig at handle sig til en hel kasse appelsiner. Da han kom ind, så de andre langt efter ham af misundelse og råbte for at drille: "Pas på Las – toldereren kommer!" "Ja kommer han, så la' han komme, da ska' han få tol, men da ska' han heller inge ha' een mere." svarede den *Lille Pe's Las* tilbage.

I slutningen af sidste århundrede boede fisker og kadrejer Lars Pedersen i det gamle hus på *Trekanten*, han blev kaldt *Pe's Svendses Las'* efter sin fader. Lars Pedersen, der var en meget socialt engageret mand, kadrejede i Drogden og lå ofte inde ved Toldboden i København, hvorfra de gik ud og handlede med de skibe, der kom igennem oppe fra Østersøen. Engang hvor et sølle menneske havde forgrebet sig på Lars'es stortrøje, der lå i båd-

den, havde hans hjælper, der også var fra Sletten, langet så eftertrykkeligt ud efter tyven, at denne ikke rejste sig igen. Lars er vel blevet bebrejdet eller hånet for denne hændelse. I al fald tog han skylden på sig og blev så ulykkelig, at han senere hængte sig på naboens loft hjemme i Sletten.

En del af fiskernes fælles jord lå neden for *Den høje Bakke*. Det var der *Havets Minde* var blevet bygget. Dette stykke blev kaldt *Den lille Bakke*. På dette sted blev der også taget jordfyld, da havnepladsen skulle fyldes op. Bagerst i *Den lille Bakke* havde flere af *Trekantens* beboere deres grisehuse. Men det var ikke let at holde opsyn med grisene oppe i bakken. En dag havde nogle unger fået fat i en tjærebøtte og var i gang med at tjære grise-sværen sort. Så blev der stor ståhej, og de måtte ligge og gnubbe grisene rene med petroleum, gamle klude og sækkerakke.

Hvilehjemmet Søvang blev opført 1888, hvor der tidligere havde ligget en mindre landbrugsejendom med høkerbutik. Af gården er kun den før omtalte ladebygning, som ses med to høje skorstene, blevet bevaret. Huset nederst til venstre Dauglørkkevej 10 er bygget 1910. Den ældste del af dobbelthuset på Trekanten Gl.Strandvej 224 blev bygget 1767, den vestlige del Dauglørkkevej 6 blev tilføjet i 1861. Ca.1915.

PENSION „SØVANG“

SLETTEN SET FRA STEJLEBAKKEN

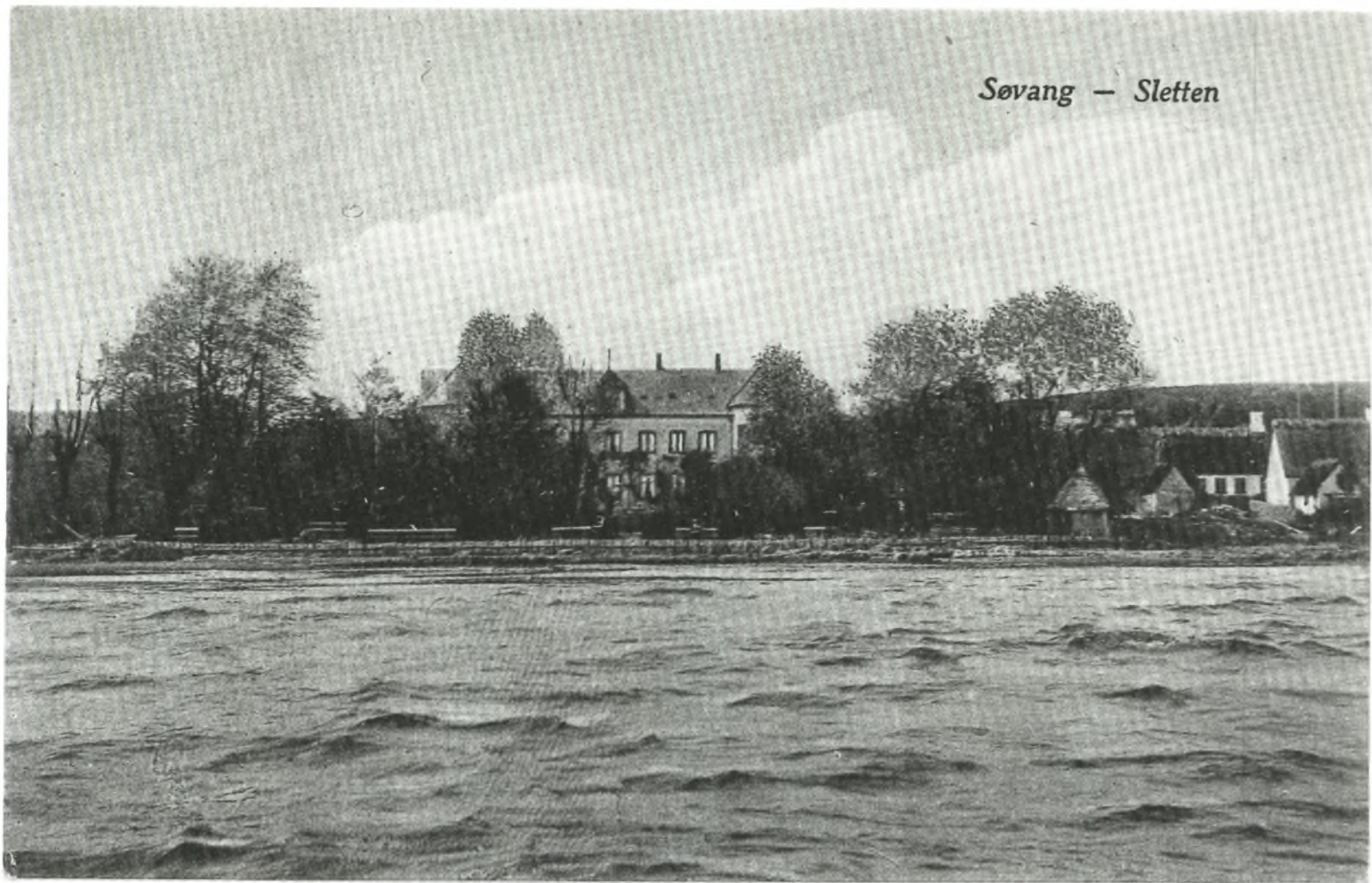

*Udsigt fra taget af Solhøj Dauglækkevej 14.
Forrest Havets Minde, midt for husene på Trekanten og
i baggrunden Hotel Gylfe. Ca.1940.*

Endnu et af de helt gamle kort med skrivefelt ved billedet fra omkring 1904. Til højre samme optagelse brugt året efter til et nyt oplag. Til højre i billedet ses et af de blandt landliggerne så populære runde stråtags strandhuse. Yderst gives et kik op gennem den søndre gyde ved Sandvangen. Den høje Bakke bagved ses helt uden trævekster. Iøvrigt er det en vinteroptagelse, hvor løvet på træerne er lagt på sidenhen, det er forskelligt på de to oplag.

Søvang — Sletten

Søvang – Gylfe – Slettenhus

Holtz Forster Johan Wilhelm Stockmar var som ung forstmand kommet til Danmark engang i 1760'erne sammen med den legendariske tyske forstmand Johann Georg von Langen. En tid havde han været skovrider på sandflugtsområderne oppe på nordkysten. Siden blev han skovfører på disse kanter. I 1773 fæstede han den sydlige strandlod på Sletten og byggede sit hus, hvor nu *Slettenhus* ligger. Siden fæstede han også en af huslodderne fra Daugløgke og slog sig på jordbrug.

Stedet gik i arv til sønnen Georg Ludvig Stockmar i 1810, hvor faderen formentlig er faldet fra. Da landhandler Georg Ludvig Stockmar i 1822 blev anbefalet som distriktskommissær i kystpolitiet, – til afløsning af Peder Madsen – blev det blandt andet oplyst, at han var en mand der “– var i stand til at holde sig i respekt, hvilket var nødvendigt i Sletten”. At han så tidligere havde været indblandet i en smuglerisag skulle ikke komme ham til skade. Georg Ludvig Stockmar havde iøvrigt bevilling til at sælge fedevare og må således regnes for at have været den første høker i Sletten.

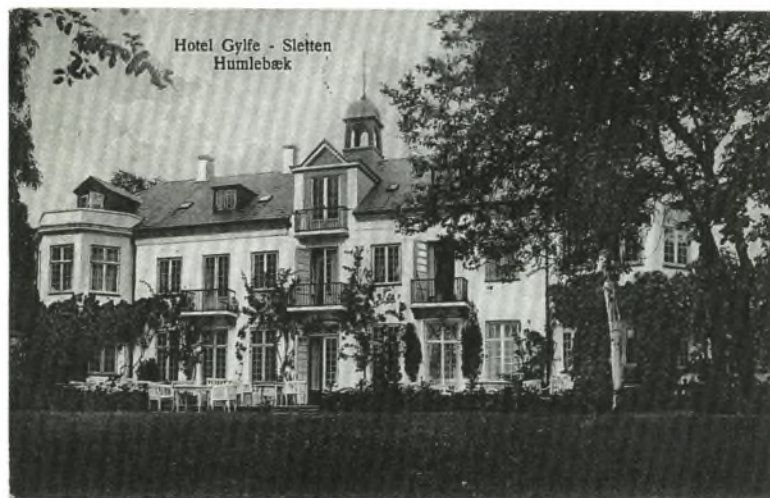
Strandloden blev i 1834 overtaget af forstvæsenet, medens gården blev solgt til Jørgen Bendix Jensen. Den nye ejer kaldte sig købmand, men han er formentlig også fortsat med jordbruget. En juninat i 1866 med blæst af sydvest gik der ild i genboen Peder Madsen Pedersens hus. Ilden bredte sig til købmandsgård-

en, der nedbrændte tillige med et nabohus på *Sandvangen*, hvor Lars Hansen boede. Dette er den mest omfattende af de iøvrigt ret få ildebrande, der har hjemsøgt byen. Gården blev hurtigt genopbygget. Få år senere, i begyndelsen af 1870'erne, var den tidligere citerede Julie Weber Sødring på sommerophold hos familien Jensen. I sine erindringer er fru Sødring iøvrigt meget optaget af sine møder med digteren H.V. Kaalund, som var gift med købmand Jensens datter og en tid bestyrede *Strandmosegaardens Teglværk*. Købmandsfruen Vilhelmine Jensen blev enke i 1884, og hun overlod kort tid efter gården til en anden enkefrue, Amalie Petersen.

Den nye ejer fik nedrevet det meste af gården, og i 1888 stod det nybyggede hvilehjem *Søvang* klar til indflytning for pensionærerne. Huset fungerede som *Hvilehjem for kvinder* i tyve år indtil 1908, hvor et nyt hvilehjem var blevet opført på Kystvej i det nye Humlebæk. Der kom dog andet end hvile ud af det på *Søvang*. Adskillige af tjenestepigerne på hjemmet blev i Sletten som fiskerkoner.

Pensionatet Søvang fungerede som hvilehjem for kvinder fra 1888 til 1908. Før 1888 havde man til huse på Sophienberg ved Mikkelsborg, og i 1908 stod det nye hvilehjem på Kystvej færdigt.
Ca.1906.

Efter en grundig istandsættelse i 1918 fremstod stedet som Hotel Gylfe og fungerede som sådan indtil 1963. Livet omkring det store hus og haven med de flotte træer har altid virket tiltrækkende og spændende for byens unger, men især om sommeren, når der var fine gæster, blev vi jaget væk af tjenerne. Ca. 1925.

Efter tiden som hvilehjem kom der så til at stå *Badehotellet Søvang* på facaden indtil 1918, hvor grosserer Halfdan Borring blev ny ejer. Grosserer Borring havde åbenbart klaret sig godt igennem verdenskrigen, for han lod det store hus gennemrestaurere. Der kom palævinduer, altaner og kviste ud mod Sundet. På taget byggede den lokale blikkenslager Kristian Lund Kristi-

ansen det flotte klokketårn, som knejser der den dag i dag. Som *Hotel Gylfe* fungerede palæet i et halvhundrede år. Der kom fine gæster af mange slags, og rygten vil vide, at det lette liv også har haft sin tid på *Gylfe*. Utallige er iøvrigt de lokale begivenheder, der gennem årene er blevet afviklet her, foreningsballer, ande- og flæskespil, politiske møder, danseskole og meget andet. Det var engang hen imod slutningen af fyrrerne, at der på *Gylfe* blev afholdt en slags vækkelsesmøde, hvor alle der under krigen havde haft det lidt svært med fædrelands- og næstekærligheden kunne få rettet op på misforståelsen. Præsten afsluttede sin præken med at slå armene ud og forkynde: "Lad os da alle kaste vore synder i havet!" Da var der en lille vindtør fisker på bagerste række, der sprang op og råbte: "Ja de' ku' dyv li', da ku' vig ha' dem i gærnene i må'rn."

Af den gamle gård, som blev genopbygget efter branden i 1866, eksisterer ladebygningen endnu som den nordvestlige sidebygning, hvor der i dag blandt andet er indrettet køkken. Det er denne bygnings østgavl, der har kunnet ses langt til søs og måske har indgået som en del af et af fiskernes "med" på søen. I ladebygningens vestre ende ud imod vejen var der en overgang indrettet krostue under navnet *Bondestuen*. Det var her Sigfred Pedersen holdt til, da han boede henne under skoven. Her opvartede en barmsvær servitrice, der blev kaldt *Dronningen*.

Fra 1908 til 1918 var der badehotel på Søvang. Ca. 1910. (HB)

Det fortælles, at *Dronningen* ret ofte havde fødselsdag, især om tirsdagen, idet ølkusken fra Wiibroe havde det med at give en kasse øl, når der var fødselsdag i krostuen. Som hotel holdt *Gylfe* ud til 1963. Med sit tredje navn *Slettenhus*, har det siden midten af 1960'erne været kursuscenter og er nu rederikontor.

Skovfogedstedet blev bygget 1834 på den strandlod, der da var skilt fra gården ved det senere Søvang. Udhuset med stald og lo nordøst for huset kom først til i 1905. Skiltene på marken i forgrunden fortæller sikkert, at jorden er til salg for sommerhusbyggere. 1904.

Ved det nordvestlige hjørne af Skovfogedens Vang i 1905. Fiskerne måtte i mange år kæmpe en sej kamp med skovvæsenet for at have stejler til garntørring stående på pladsen. En endelig afklaring kom i stand omkring 1920.

Hilsen fra Sletten.

ØNERET JULIUS SKOUSGAARD

8/76

Peder Mads og Skovfogedens Vang

Det åbne stykke ved *Peder Mads Strand*, hed tidligere *Skovfogedens Vang*. Tilbage i tiden hørte det til skovriderstedet, hvor nu *Slettenhus* ligger. Forstvæsenet overtog jorden i 1834 og byggede skovfogedhuset ved Laveskov. Skiftende skovfogeder har siden brugt vangen til sparsomt agerbrug, nok mest til høslæt og græsning for et par køer og en hest.

Enkelte af de nærmest boende fiskere havde på nåde fået garntørringsplads med nogle få stejlerækker i den nordlige ende af *Skovfogedens Vang*. Da vangen ellers lå øde hen, forsøgte fiskerne gang på gang at få tilladelse til at benytte hele arealet til deres redskaber, men dette mødte stærk modvilje hos myndighederne. Det fortælles, at et ihærdigt medlem af fiskeriforeningen, Hans L.P. Pedersen gjorde en stor indsats for at få denne tilladelse igennem: "Han ku' snørre dem inge på de bonede guller, be' han vist yvd a' den ene dør gek han bare ing af den næste". Til sidst lykkedes det så at få blødgjort bureaukraterne, og fiskerne blev fri for besværet med at slæbe garnene op på den *Høje bakke*, hvor de hidtil havde haft tørreplads.

Da landliggerlivet for alvor kom til Sletten i begyndelsen af dette århundrede, blev der rift om de få åbne strandstykker, der var tilbage. Skovfoged Johansen røgtede sit hverv meget nidkært og passede godt på etatens ejendom. Så stranden, der også hørte til hans domæne, var ikke uden videre tilgængelig for almindeli-

ge mennesker. Han fik anlagt en privat badeanstalt henne ved skovfogedhuset med tre badehuse. Der kunne man så betale sig fra en anstændig tur i bølgerne. Men resten af stranden var kun tilgængelig for fiskerne med deres garn. Den nystartede grundejerforening i Humlebæk forsøgte i 1911 at sikre området for offentligheden, dog uden held i første omgang. Efter gentagne forhandlinger med skovrideren og fiskerne lykkedes det i 1934 at få åbnet stranden for almindelig badning.

Ved havnebyggeriets afslutning blev der i sommeren 1878 afholdt to store fester på *Skovfogedens Vang*. Disse fester skæppede godt i havnekassen, så de blev gentaget i årene derefter. Men da der blev klaget over, at festerne bredte sig ud over vejen og generede trafikken, blev de flyttet hen på *Anden bakke* i Laveskov. Her gik det for sig indtil omkring 1930, hvor festerne blev flyttet hen på havnepladsen. *Festpladsen* i skoven er tidligere også blevet anvendt til friluftsgudstjenester. Det var før Humlebæk Kirke blev bygget i 1868.

Stranden ved Skovfogedens Vang kom efterhånden til at bære navn efter fisker og husmand Peder Madsen Pedersen, der boede på bakken vest for vangen. Han var en søstersøn til den gamle Peder Madsen. Ved skovfogedhuset ses det nye udhus. 1906. (JE).

Strandparti ved Stetten

Maleren Paul Steffensen udførte dette billede i 1907. Et par sprydriggede sejlere ses på Sundet, og i havnen ligger flere både med ålevod til tørre i masterne. En af landliggernes badebroer er også kommet med på billedet. (Stenders forlag Salong No. 75).

Det var oprindeligt bakken vest for Strandvejen, hvor der nu ligger villaer, der blev kaldt *Peder Madses Bakke*. Her på bakken mellem Strandvejen og den senere Strandhøjsvej lå fisker og jordbruger Peder Madsen Pedersens hus og jordlod indtil 1906, da udstykningen tog fat. Det var derfor naturligt for sletteboerne at sige: "Henne ved Peder Madses bakke", og så blev det hurtigt til *Peder Madses bakke* eller blot *Peder Mads*, som stranden kaldes idag.

Det er blevet sagt, at piletræerne ved stranden skulle være gamle vejtræer, og at Strandvejen tidligere har gået tættere ved vandet. Et stormvejr skulle så have undermineret vejen og tvunget den ind til det forløb den har nu. Vejen har helt sikkert tidligere haft et andet forløb tættere mod stranden, men piletræerne var ikke så gamle, at de kunne have været med der, de er sikkert plantet af en af de skovfogeder, som har bestyret vangen. På det ældste matrikelkort over Sletten fra 1810 har vejen sit nuværende forløb. Så det kan vel tænkes, at vejen er

Peder Mads's Strand har "altid" været prydet af en række krogede piletræer, som skiftende skovfogeder sørgede for at forny når de gamle bukkede under. Ca. 1920.

Parti fra Sletten

Det gamle skovfogedsted kaldes i dag Laveskov Hus af skovens folk. Ca. 1925.

blevet flyttet dengang i 1773, da Johan Wilhelm Stockmar fæstede strandloddet, og som den første forsøgte at få noget ud af den sandede jord. *Strandmosegaarden* blev bygget 1791 af Rasmus Larsen Steenberg på englodder, der tidligere havde tilhørt bønderne i Dauglække.

Efter skovfogedhuset slår vejen det skarpe sving til venstre ud mod Sundet ved *Strandmosegaarden*, men så er man ude af Sletten.

Postkortene fra Sletten

Postkortenes storhedstid var perioden fra lige efter århundredeskiftet og op til den anden verdenskrig. Hvad der blev skrevet på kortene er et studie for sig, men denne skrivedille har indirekte givet os et omfattende indblik i det gamle, der endnu var tilbage dengang, og den nye tid, der trængte sig på. Murermesterhuse, telefonmaster og motorkøretøjer var nye elementer i landskabet, og der blev fremstillet kort fra hver en gade og hver en flække landet over. De åbne postbrevkort blev her i landet indført i 1871. De havde påtrykte frimærker og var udelukkende til skrevne meddelelser. I 1888 blev der givet adgang til brug af privat fremstillede brevkort med billede og skrivefelt på bagsiden. Forsiden var fortsat forbeholdt postale formål så som adresse, frimærke og stempler. På bagsiden måtte billedet og de håndskrevne meddelelser deles om pladsen. Postkortene blev hurtigt meget populære og nye trykkemetoder gjorde det samtidigt muligt at mangfoldiggøre fotografernes optagelser til en overkommelig pris i form af de postale prospekter. I 1905 sænkede postvæsenet portoen på kortene til 3 øre, breve kostede 5 øre. Samtidig blev der givet plads til meddelelser på halvdelen af forsiden. Så kunne billedet endelig få plads til frit at brede sig på hele bagsiden.

I svinget ved Strandmosegården og Slettens grænse mod syd. 1905.

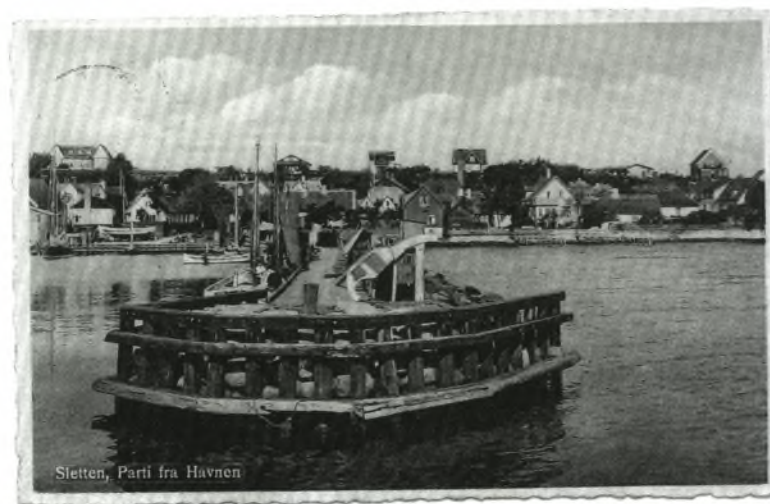

Fra Sletten kendes der omkring et hundrede fotografiske postkort fra tiden før den anden verdenskrig. Af disse er der kun ganske få, der kan dateres til årene før 1905, hvor det hvide skrivefelt var nødvendigt ved siden af billedet. Kortene var i høj grad beregnet på salg til turister og sommergæster – landliggere. Kro- eller hotelgæsterne ville helst have kort fra det sted, hvor de havde spist og overnattet, ligesom landliggerne helst ville kunne sætte et kryds ved det hus, hvor de havde lejet sig ind for sommeren. Dette gav stor spredning i motivvalget. Bestsellerne kom i flere oplag og nogle med håndkolorering eller bruntoning. På Det kongelige Bibliotek i København opbevares en del originaloptagelser – forlæg til postkort. Ved sammenligning med de færdige prospektkort kan det ofte ses, at f.eks. personer er fjernede eller flag på flagstængerne er kommet til, især var det almindeligt at give billedet mere fylde med et par ekstra skyer på him-

Omkring 1930 blev dette billede af det nordre havnehoved taget, og kortet kunne købes hos begge byens købmænd, hvor det vist nok gik udmærket. Men ved andet oplag, til højre, blev omsætningen noget træg, det var blevet meget vanskeligt at genkende husene og havnen, da billedet var blevet spejlvendt.

melen. Men ikke alle retoucheringer eller farvelægninger er faldet lige heldigt ud. Et motiv fra nordre havnehoved er ved andet oplag blevet spejlvendt, så det er svært at kende, og to kort er slet ikke fra Sletten, selv om det står anført på kortene.

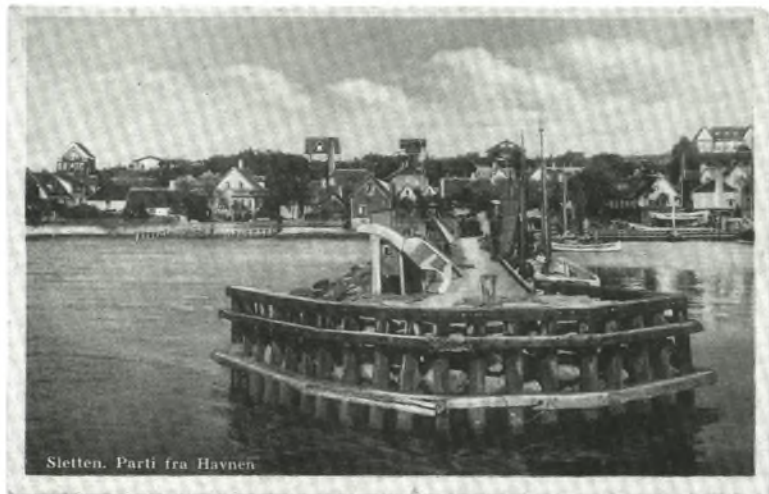
Boghandler Jens Møller i Helsingør var en af de flittigste postkort-forlæggere i området. Men helt lokalt fik kromand Jørgen Nielsen på Sletten kro også fremstillet en serie på omkring en halv snes kort med motiver fra Sletten og nærmeste omegn, da reglerne blev ændret i 1905. Han nåede dog ikke selv at få megen fornøjelse af dette tiltag, for han døde samme år. Resten af de omkring et hundrede postkort fra Sletten er fremstillet af de større forlag i København.

Sletten, Parti fra Havnen

Efterskrift

Sletteboerne var noget uregerlige, skrev Drachmann i sidste århundrede, men han havde åbenbart ikke øje for, at det var en vis stædig stolthed de bar på. Sletten var dengang et afsides liggende sted, hvor man måtte klare sig selv, der herskede en høj grad af selvjustits, og tonen kunne være hård. Det ville ikke være rigtigt at sige, at det var Jungleloven der regerede, snarere en særlig udgave af Janteloven. Man skulle ikke tro man var noget "ah vun er'ed han ter sig". Men var der én, der havde mod til at gøre tingene lidt anderledes, kunne han godt blive beundret,

Sletten. Parti fra Havnen

sålænge han kunne holde den gående. Gik det så galt, fik skråen et par omgange "ja der ka' dyv ta' kalen".

Der blev ikke talt meget om gamle dage i mit hjem. Men jeg tror, at interessen blev vakt meget tidligt. Når min bedstefar, *Hans med Stokken*, kom hjem til Sletten for at holde jul hos os, så tog han mig i hånden med rundt på besøg i byen. Der hørte jeg dem snakke om gamle dage på Sletten. Som voksen fandt jeg en konvolut på loftet fyldt med gamle fotografier. Far havde ikke lyst til at snakke om "alt det der", der var forbi. I samme skynding var vi begyndt at sejle med de gamle joller, så jeg kom en del på havnen. Billederne kom med ned og blev vist til nogle af de gamle, og så kom der gang i snakken, og der kom flere billeder til, sådan greb det om sig. Jeg begyndte at opsøge folk der havde lyst til at fortælle, og siden har jeg også hentet oplysninger på arkiverne i København.

Det kan forekomme besynderligt, at ingen tidligere har givet sig ikast med for alvor at samle til en bog om Sletten, der på så mange måder er et oplagt emne for en skildring af et lille bysamfund. I adskillige år gik jeg også og regnede med at blive overhallet indenom, men det er altså ikke sket endnu.

Nu skulle det nødigt blive sådan, at denne bog for nogle går hen og bliver Slettens eneste gyldige historie. Der er meget at fortælle endnu, og der er mange andre måder at fortælle det på. Det er mit håb, at andre også vil give sig til at samle op og skrive ned om Sletten. Selv kan jeg nok ikke stoppe her.

Disse pæne billeder fra omkring 1910 er desværre ikke fra Sletten selv om det angives på kortene. Fotografen må have haft dygtigt rod i sine optegnelser. Det øverste minder en del om den nordre havnekrog ved Snekkersten. Det andet kendes ikke.

Denne tætte "fiskeridyl" er ikke fra Sletten, men kunne godt have været det. Bemærk den moderne vandinstallation på væggen ved kosten. Med stærke briller vil man kunne se, at fiskerkonen i pauserne har underholdt sig med nyhederne i Nordsjællands Socialdemokrat, der ligger ved spanden midt i billedet. Stemplet 1913 i Roskilde.

Kilder

Forhandlingsprotokol for Sletten Havneanlæg, 1878-99.

F.J. Meier: Fredensborg Slot, 1880.

Holger Drachmann: Danmark – M. Galschiøt, 1893.

Julie W. Sødring: Erindringer, 1895.

Niels Bache: Den Helsingørske Færgemand Lars Bache, 1905.

H. Degenkolv: Oplysninger vedrørende den Danske flådes ..., 1906.

H.S. Hansen: Asylet i Sletten, Nordsjælland, 1908.

J.T. Christensen: Fra Udskiftningstiden i Nordsjælland, Fra Frederiksborg Amt 1912.

Kay Larsen: Danmarks Kapervæsen 1807-14, 1915.

O.J.R. Madsen: Vor skønne kyst, Avertissementstidende, 1926.

Ukendt forfatter: Den Frie Fiskeriforening af 1903, Jubilæumsskrift. 1953.

Harald Jørgensen: Træk af udviklingen i Humlebæk ..., 1957.

Harald Jørgensen: Kystpolitiet 1817, Lokalhistorisk Forenings årsskrift 1990

Henning Henningsen: Den optiske telegraf, Handels og Søfartsmuseet Årbog 1958.

Asger Schmelling: Sletten Skole, Lokal-avisen, 1968.

T. Topsøe-Jensen: Vejens udvikling, Fra Frederiksborg Amt 1970.

Tage Jensen: Humlebæk kirkes Historie, 1978.

K.R. Therkilsen: Sletten Havn, 1979.

Kaj Strandberg: Uudgivne optegnelser vedrørende Sletten, 1981.

Kenno Pedersen: Strandvejen set på gamle postkort, 1980.

Ann Nørregaard: Kapere og kanonbåde, Maritim Kontakt 13, 1989.

Knud Skadhauge: Strandvejen Før og Nu, bind 2. 1995.

Sager angående Sletten Havn, Vandbygningsvæsenets arkiv, Rigsarkivet.

Kancelliets brevbøger i uddrag. Birca og Lauersen 1885, Det Kongelige Bibliotek.

Markbogen af 1684. Kort- og Matrikelarkivet.

Jordbøger, Brandtaksationer, Folketællinger m.v. Landsarkivet for Sjælland.

En del af de ovennævnte kilder er opsøgt i det lokalhistoriske arkiv på Humlebæk Bibliotek.

Desuden er anvendt mundtlige overleveringer. Inger Bagger, Svend Svendsen og Peter Kristian Møller er allerede nævnt i indledningen men også Karl Anthon Rasmussen og Peter Bagger har bidraget med væsentlige oplysninger.

Fortællelysten har aldrig fornægtet sig blandt slætteboerne og mange gamle historier har holdt sig levende op til vore dage. Sletteboernes verden lå *neden for bakken* og ude på Sundet. Hvad der lå *oven for bakken* var uden for *vor by* og ikke værd at snakke om. Neden for bakken var man hjemme i Sletten.